

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLMOUCI**

KATEDRA SLAVISTIKY

**Analýza překladu vlastních jmen románu J. K. Rowlingové
Harry Potter do češtiny a ruštiny**

(bakalářská diplomová práce)

VYPRACOVAL: Kateřina Fröhlichová

VEDOUCÍ PRÁCE: Maria Starostina, Ph. D.

2011

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité
prameny.

V Olomouci, 29. 3. 2011

Podpis

Děkuji Marii Starostině, Ph. D., za konzultace, rady a připomínky, které mi během psaní bakalářské práce i v průběhu celého studia poskytla.

ÚVOD:.....	6
1 TEORIE PŘEKLADU UMĚLECKÉHO TEXTU	8
1.1 Vymezení pojmu umělecký překlad	8
1.2 Otázka ekvivalence	8
1.3 Překladačské postupy	9
1.4 Překladové transformace	11
1.5 Překládání vlastních jmen z angličtiny	13
2 VYBRANÉ KAPITOLY PŘEKLADU	14
2.1 Překlad vlastních jmen	14
2.2 Neologismus a okazionalismus	17
2.3 Překládání pohádek	18
2.4 Překlad věcí nepřeložitelných	19
2.5 Překlad bezekvivalentní lexiky	19
3 VYMEZENÍ POJMŮ	20
4 PŘEKLADATELÉ HARRYHO POTTERA.....	21
4.1 Do českého jazyka	21
4.2 Do ruského jazyka.....	21
4.3 Národní překlady	22
4.4 Alternativní překlady.....	22
5 ANTROPONYMA.....	23
5.1 Transformace použité při překladu z originálu do českého jazyka	23
5.2 Transformace použité při překladu z originálu do ruského jazyka.....	24
5.3 Rozbor a porovnání vybraných antroponym	25
5.3.1 Albus Dumbledore.....	25
5.3.2 Lord Voldermort.....	26
5.3.3 Godric Griffindor.....	27
5.3.4 Helga Hufflepuff.....	28
5.3.5 Rowena Ravenclaw.....	28
5.3.6 Salazar Slytherin.....	30
5.3.7 Alastor „Mad - eye“ Moody	30
5.3.8 Luna „Loony“ Lovegood.....	32
5.3.9 Severus Snape	33
5.4 Shrnutí antroponym.....	34
6 TOPONYMA.....	35
6.1 Transformace použité při překladu z originálu do českého jazyka	35
6.2 Transformace použité při překladu z originálu do ruského jazyka.....	35
6.3 Rozbor a porovnání vybraných toponym	36

6.3.1	Hogwarts School of Witchcraft and Wizardry	36
6.3.2	Beauxbatons	37
6.3.3	Durmstrang Institute for Magical Learning	38
6.3.4	Hogsmeade Village	39
6.4	Shrnutí toponym:	39
7.	OSTATNÍ VLASTNÍ JMÉNA.....	40
7.1	Transformace použité při překladu z originálu do českého jazyka	40
7.2	Transformace použité při překladu z originálu do ruského jazyka.....	40
7.3	Rozbor a porovnání vybraných lexikálních jednotek.....	41
7.3.1	Ogden's Old Firewhisky	41
7.3.2	Nosebleed nougat	42
7.3.3	Filthy Mudblood	43
7.3.4	The Mirror of Erised	44
7.4	Shrnutí ostatních vlastních jmen	45
	ZÁVĚR	47
	PE3IOME.....	49
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	54
	INTERNETOVÉ ZDROJE.....	56
	ANOTACE.....	58
	PŘÍLOHY	59

ÚVOD:

Tato práce se věnuje porovnání překladů Harryho Pottera do ruského a českého jazyka. Protože patřím mezi fanoušky, české překlady jsem četla již před mnoha lety. Na studijním pobytu ve Velké Británii jsem se setkala s překládáním kapitol z knih o Harrym Potterovi v hodinách uměleckého překladu. Začala jsem se tedy zajímat o originální text a postupem času i o ruský překlad. Nikdy předtím jsem si neuvědomila, jak mohou být dva překlady stejného textu tak odlišné. Postupně jsem přečetla téměř všechny knihy jak v anglickém, tak v ruském jazyce a pro snazší orientaci v textu jsem si vypisovala jména postav a zajímavé překlady i jiných lexikálních jednotek. Postupně se tak porovnávání překladu stalo mým koníčkem a byla jsem proto ráda, že jej mohu uplatnit i ve své bakalářské práci. Cílem této práce je tedy rozřadit nashromážděnou lexiku podle překladatelských transformací a pokusit se porovnat způsoby překládání i jeho výsledek. Vzhledem k tomu, že knihy o Harrym Potterovi jsou z překladatelského hlediska neprozkoumaným tématem, neexistuje na toto téma v České republice zatím žádná publikace. Při psaní bakalářské práce budu tedy vycházet přímo ze sedmi dílů románu Harry Potter, a to jak v originále, tak i obou překladech, a také z českého a ruského internetu, kde je možné najít bezpočet „fanouškovských“ stránek. Na některých z nich je věnována pozornost i překladu, především ve fórech a diskuzích. Vzhledem k tomu, že ruský překlad vyvolává velké, převážně negativní, odezvy, je tomuto tématu v ruském prostředí věnována velká pozornost a to ze strany početných fanoušků. V naprosté většině se nejedná se o odborné analýzy, spíše příspěvky čtenářů laiků. Tyto skupiny se sdružují na již zmíněných webových stránkách, částečně také na Wikipedii a na serveru Wikia, což je server, který vznikl jako místo pro publikaci článků různých zájmových skupin, třeba tedy článků na téma Harry Potter. U každé lexikální jednotky se budeme zabývat etymologií a na základě zjištěných poznatků o původu slova budeme zjišťovat, jak asi vznikl který překlad. Poté překlady jednotlivých lexikálních jednotek porovnáme. Porovnáním překladu se nebudeme však zabývat pouze na úrovni vybraných několika vlastních jmen, ale v úvodu každé kapitoly se pokusíme shrnout překlad daných vlastních jmen jako celek. Získáme tak přehled, které přístupy byly ve kterém jazyce použity více, které méně a jak se to odráží v kvalitě a působení celého překladu. Hlavním posláním této práce však není pouze hodnotit, ale hlavně ilustrovat, jak kreativně lze k uměleckému překladu přistupovat. Bez ohledu na to, jakým jazykem je napsán originál (a s tím souvisejících různých postupů při překládání) se nám toto

dílo zdálo dokonalé pro ukázkou toho, že překlad není pouze převod informace z jednoho jazyka do druhého, ale je k němu potřeba velikého talentu ze strany překladatele. Překlady tohoto díla mohou sloužit jako inspirace pro každého studenta překladatelství. V každém z nich lze najít nápaditá, originální, v některých případech nepochybně i geniální řešení překladu lexikálních jednotek, ale i chyby, ze kterých je možné se poučit.

1 TEORIE PŘEKladU UMĚLECKÉHO TEXTU

1.1 Vymezení pojmu umělecký překlad

„V každém překladu uměleckého textu, prozaického i básnického, lze sledovat minimálně dvě základní roviny: rovinu jazykových prostředků v rámci konfrontace dvou systémů a rovinu jazykově tvořivou. Tuto druhou rovinu zahrnuje Levý (1983) do oblasti umění a je přesvědčen, že je analyzovatelná pouze literárně estetickými metodami“ (Kufnerová a kol. 114: 109).

„U překládání uměleckého textu jsou hodnoty jazykových projevů těsněji spjaty s vlastnostmi konkrétního jazykového materiálu. Toto sepětí nepodmiňuje však uměleckou hodnotu slovesného díla vždy stejným způsobem. I v umělecké literatuře bývá většinou obsah tím hlavním a pak i překladatelské problémy nejsou ve srovnání s literaturou neuměleckou o mnoho odlišné“ (Horálek 1966: 25).

„Překlad musí tedy býti vypracován tak, jako by to byl originál, ne překlad! Jinými slovy, má zníti přirozeně, lehce, plynně a — což je hlavní — musí býti veden duchem jazyka českého“ (Vaňorný: <http://nase-rec.ujc.cas.cz> cit. 11. března 2011).

1.2 Otázka ekvivalence

Ekvivalence překladu je vymezena jako: „Stylistická translační ekvivalence v překladu, „věrnost originálu“ v překladu. Funkční rovnocennost prvků originálu a překladu, v níž se prvky originálu nahrazují v překladu tak, aby při invariantní shodě významů směřovaly k výrazové identitě. Funkční princip se uskutečňuje při volbě výrazových alternativ zpravidla s jistými výrazovými posuny, tedy se plně nerealizuje. Věrnost a volnost překladu se dialekticky podmiňují. Neexistuje ani ideální věrnost, ani ideální volnost. Existují rozdíly mezi strukturou východiskového a cílového jazyka a ty vyvolávají nutnost posunů na jazykové i tematické rovině překladu“ (Popovič 1983: 195).

„Otázka ekvivalence patří v lingvistice překladu k centrálním. Je to otázka velmi široká, mnohostranná a nejednoznačná. Zatím lze říci především to, že nejde o ekvivalenci slovníkovou (lexikální jednota proti lexikální jednotce), nýbrž o ekvivalenci „textovou“. Znamená to konkrétně, že nejmenší překladovou jednotkou je slovní spojení“ (Kufnerová a kol. 1994: 13). „Začasté je však třeba přihlížet k jednotkám vyšším – celé větě, celému odstavci, a posléze i k celkovému zaměření a ladění díla. Neboť v poslední instanci jde o ekvivalenci dvou textů jako celku“ (Kufnerová a kol. 1994: 13).

Ján Vilikovský (2002) se přiklání k názoru, že „Při překládání musíme vytvářet ekvivalenci jak mezi celým textem originálu a jeho verze v cílovém jazyku, tak mezi jednotlivými překladovými jednotkami“ (Vilikovský 2002: 26).

„Činnost každého překladatel by vždy měla provázet snaha o dosažení maximální míry ekvivalence a adekvátnosti překladu, a to i v případech, kdy se formální a sémantický systém jazyků rozchází“ (Vysloužilová a kol. 2002: 13).

1.3 Překladatelské postupy

Zakladatel české teorie překladu Jiří Levý vyčlenil tři fáze práce překladatele. Za první fází považuje **pochopení předlohy**, následnou fází označuje jako **interpretace předlohy** a závěrečnou fází je podle Levého **přestylizování předlohy**.

1) Pochopení předlohy

Levý zdůrazňuje, že překladatel musí být hlavně dobrý čtenář. Musí pochopit nejen faktické informace v textu obsažené, ale hlavně porozumět tomu, co chtěl autor čtenáři sdělit a vystihnout ladění i atmosféru originálního textu. Při špatném pochopení textu by mohlo dojít k nežádoucímu významovému posunu celého díla, což by v případě uměleckého překladu mohlo znamenat zkreslení autorova uměleckého záměru. Například Garbovskij tuto fází popsal těmito slovy: Překladatel se nemůže řídit pouze prostým dojmem, který má z textu. Jeho čtení musí být zároveň nejhlubší lingvistickou, kulturologickou, historickou, estetickou, filozofickou a kteroukoli jinou, která vás napadne, analýza textu – *vlastní překl.* (Garbovskij 2004: 119).

Samotné pochopení předlohy ještě Levý dělí na 3 kroky:

- Filologické pochopení textu - překladatel se nesmí nechat zmást mnohovýznamovostí některých slov, nebo různými mylnými asociacemi, které jazykový materiál vyvolává. Pro tuto fázi není podle Levého potřeba žádného většího talentu, je to otázka odborné přípravy a praxe.
- Správné přečtení textu - správné přečtení textu také umožní překladateli prostředkovat čtenáři ideové hodnoty díla, tj. náladové ladění, ironické či tragické podbarvení, útočné zaměření na čtenáře či suché konstatování a podobně (Levý 1998: 54).
- Pochopení skutečností v díle vyjádřených - postavy díla, jejich vztahy, prostředí děje, autorův ideový záměr apod. Pouze pokud překladatel pochopí skutečnosti v té podobě, v jaké je předává autor, může vytvořit překlad umělecky pravdivý.

2) Interpretace předlohy

Po správném pochopení vstupuje překladatel do další fáze, fáze interpretace. Nyní nastává okamžik, kdy se překladatel zamýšlí nad uměleckým záměrem díla a způsobem, jak ho zachovat při převedení textu z jednoho jazykového kódu do druhého.

Levý poukazuje na tři momenty interpretace:

- Hledání objektivní ideje díla - každý překlad uměleckého textu je více či méně dílem interpretačním. Cílem překladatele musí být potlačení svého subjektivního vnímání textu a pokus co nejuvěrněji se přiblížit platnosti výchozího textu.
- Interpretační stanovisko překladatele - je nezbytné, aby si překladatel vědomě stanovil své interpretační stanovisko a věděl, co chce svým čtenářům sdělit.
- Interpretace objektivních hodnot díla z tohoto stanoviska - i v případě uměleckého překladu je nezbytné vycházet z těch ideových a estetických hodnot, které jsou obsaženy v originálním textu. Pokud se toto překladateli nepodaří zachovat, nelze jeho překlad považovat za plně realistický.

3) Přestylizování předlohy

V tomto momentě nastává fáze samotného překladu textu. Od překladatele se žádá umělecky hodnotné přestylizování předlohy. V této závěrečné fázi dostává překladatel prostor uplatnit svoje nadání a to především stylistické.

Jazyková problematika překladu se podle Levého dotýká hlavně těchto otázek:

- Poměr dvou jazykových systémů - protože jazykové prostředky dvou jazyků nejsou ekvivalentní, není možné je překládat mechanicky. Ještě větší úkol před překladatelem staví diametrální rozdílnost jazyků po stránce sémantické (rozdíly v chápání i pojmenování barev, času, příbuzenských vztahů apod.).
- Stopy jazyka originálu ve stylizaci překladu - jazyk originálu se podílí nejen na utváření předlohy, ale přímo nebo nepřímo zasahuje i do překladu. Nepřímý vliv se v textu projeví tak, že gramatické vazby připomínají jazyk originálu a text naopak postrádá české vyjadřovací prostředky, kterými výchozí text nedisponoval. Nepřímým vlivem pak Levý označuje snahu překladatelů odlišit se od stylistických prostředků originálu, které pokládají pouze za gramatické, nemající žádný umělecký význam. Typické pro tento vliv je málo přechodníků v překladech do českého jazyka.
- Napětí ve stylu překladu, jež vzniká tím, že myšlenka se převádí do jazyka, v němž nebyla vytvořena - překladatelé se často setkávají s problémem reprodukovat myšlenku originálu v jazyce, který „...se někdy podává jen násilím...“ vede k tomu, že vznikají klišé a větné konstrukce, pomocí kterých lze sice tento problém překlenout, ale jsou opakovány stále dokola. Tyto konstrukce navíc působí v textu uměle, protože se snaží mateřštině vnutit myšlenkové obraty jí cizí. Toto Levý považuje za nešvar překladatelů a za jistou míru lenosti a nedostatku kreativity (Levý 1998).

1.4 Překladové transformace

I přesto, že je potřeba přistupovat k překladu každé lexikální jednotky individuálně, v průběhu času se v překladatelské praxi utvořila obecná pravidla překládání určitých skupin slov a překlenout se přes nejčastější překladatelská úskalí.

Tato pravidla byla postupně zformována v překladové transformace.

„Překladovou transformací rozumíme operaci, při níž se překládaná jednotka výchozího jazyka změní v cílovém jazyce ve formálně jinou, tzn. ve svůj transform, při zachování obecného invariantního obsahu“ (Man 1978: 176). Překladatelský proces používá různé

metody, cesty, postupy a pojmenování těchto metod, i když v podstatě všechny směřují k řešení stejného problému. A to adekvátního překladu z jednoho jazyka do druhého. V průběhu rozvoje teorie překladu bylo zformováno několik systémů.

Někteří autoři (Knittová 1995) vůbec nerozčleňují transformace do skupin a užívají sedmi základních, které řadí od nejjednodušších po nejsložitější (a to transkripci, transliteraci, kalk, substituci, transpozici, modulaci, ekvivalenci a adaptaci).

Častější je však dělení do těchto skupin:

- 1) transformace lexikální
- 2) transformace gramatické
- 3) transformace lexikálně-gramatické

Lexikální transformace:

- **Transkripce** je adekvátní převod z mluvené řeči do grafémů. Východiskem je zvuková podoba slova.
- **Transliterace** je věrný přepis slova z jednoho písma do druhého. Snaží se zachovat pokud možno kompletní informaci o původním pravopisu slova. Převádí se písmeno za písmeno.
- **Kalkování** spočívá v doslovném překladu morfémů původní lexikální jednotky. Předností tohoto postupu je jednoduchost. Nebezpečí spočívá v možném posunu významu. Proto je jeho vhodnost nutné posoudit případ od případu.
- **Generalizace** záměna jednotky s užším významem jednotkou s širším, obecnějším významem.
- Protikladnou tendencí je **konkretizace**, tedy záměna slova s širším nebo obecnějším významem slovem s užším nebo konkrétnějším významem.
- **Modulace** je záměna slova výchozího jazyka nebo výchozího slovního spojení jednotkou cílového jazyka, jejíž význam je logicky odvozen z významu výchozí jednotky. Například: He is dead now. Он умер.

Poslední tři transformace bývají někdy řazeny do podskupiny Lexiko-sémantické transformace.

Lexikálně gramatické transformace:

- **Antonymický překlad.** Často se stává, že pro přirozenost vyznění přeloženého textu v cílovém jazyce je používán antonymický překlad. Daná jednotka tedy znamená to stejné, jen má jinou výstavbu.
- **Rozšíření informačního základu** znamená, že se do textu vloží vsuvka, která čtenáři usnadní pochopení textu.
- **Explikace** neboli deskriptivní překlad. Pokud v cílovém jazyce neexistuje adekvátní lexikální jednotka, jedna z možností překladu je opisný překlad.
- **Kompenzace** - obsahové prvky, které jsou na určitém místě v textu jsou převedeny jinými prostředky v jiném místě textu.
- **Celkové přehodnocení** znamená, že celá jednotka je nahrazena jinou, která má na čtenáře stejné působení. Používá nejčastěji se u ustálených obrátů a frazeologismů.

S přihlédnutím k tomu, že se v této práci zabýváme překladem vlastních jmen, nebudeme se blíže věnovat gramatickým transformacím.

1.5 Překládání vlastních jmen z angličtiny

Vzhledem k tomu, že jazykem originálu textu, kterým se v naší bakalářské práci zabýváme, je angličtina, je nezbytné uvést v krátkosti některé rozdíly mezi překládáním z angličtiny do češtiny a ruštiny.

V zásadě jsou všechny překladové transformace upotřebitelné v obou variantách, podstatný rozdíl je pouze v transkripci a transliteraci, která existuje pouze při převodu z jednoho jazykového kódu do druhého. Pokud je jméno v českém překladu přenecháno v originále, jedná se o **přenos**. Příkladem je *Harry Potter*, který v nezměněné podobě figuruje jak v anglickém originálu, tak v českém překladu. Jiným případem je *Hermione Granger*, která byla do českého jazyka přeložena jako *Hermiona Grangerová*. Došlo tedy k počestění křestního jména a k přechýlení příjmení. Tato transformace se nazývá **naturalizace**. Jinými příklady jsou třeba *Nymphadora Tons – Nyfadora Tonksová*, nebo *Bertha Jorkins – Berta Jorkinsová*.

2 VYBRANÉ KAPITOLY PŘEKLADU

2.1 Překlad vlastních jmen

Vlastní jména, neboli propria jsou jazykové prostředky, obvykle charakteru podstatného jména, samotného, nebo s přívlastky, které označují konkrétní skutečnost (osobu, zvíře, věc...), odlišuje ji od ostatních skutečností téhož druhu a určuje ji tím jako jedinečnou v rámci dané třídy.

Propria je možné rozdělit na dvě základní kategorie a to na **bionyma** (označující živé, nebo jakoby živé bytosti a organismy) a **abionyma** (označující neživé jevy a předměty).

Bionyma se dále dělí na:

- **Antroponyma** (vlastní jména osob), někdy se vydělují také **nepravá antroponyma**, pokud se jedná o jméno osoby smyšlené, nadpřirozené. Do nepravých antroponym je možné také zahrnout **theonymum** (jména bohů). Příkladem antroponyma je *Albus Brumbál*.
- **Zoonymum** (jména zvířat) a, stejně jako u antroponym, **nepravé zoonymum**. Například *pes Chloupek*.
- **Fotonymum** je vlastní jméno rostliny. Například *Vrba Mlátička*.

Abionyma je možné rozdělit na:

- **Toponyma**, což jsou místní jména. Příkladem toponyma je vesnice *Malý Visánek*.
- **Chrématonyma**, tedy vlastní jména lidských výtvorů, které nejsou pevně spojeny s krajinou, např. společenských jevů, institucí, výrobků apod.) Například obchod s názvem *Kratochvilné kouzelnické kejkle*.
- Posledním druhem jsou **astronyma** a **komonyma**, označující objekty mimo planetu Zemi, jako jsou planety, hvězdy, apod. Tato dvě abionyma se v bakalářské práci nevyskytují, uvádíme je pouze pro úplnost.

Přesto, že překlad podstatných jmen tvoří nesporný základ překladu, nevěnuje se mu mnoho publikací, a když, tak pouze okrajově. Nejlepším zdrojem informací o překládání vlastních jmen pro mě byla Učebnice překladu pro rusisty I. (Vysloužilová 2002) a také publikace Překládání a čeština (Kufnerová a kol. 1994).

Kufnerová (1994) se dokonce zabývá jazykovou komikou vlastních jmen a způsobem, jakým ji přeložit. Píše „...jsou to především taková jména, která vznikla z apelativ (běžných slov slovní zásoby, nikoli jmen) a do určité míry si ponechala jejich význam. Apelativní význam je v nich tedy aktualizován, je v určitém vztahu k vlastnostem nositele jména (buď ho charakterizuje, nebo naopak jeho vlastnostem odporuje)“ (Kufnerová a kol. 1994: 121).

Překladatel má podle Kufnerové možnost přeložit komické vlastní jméno do českého jazyka třemi způsoby.

První možností je nechat jméno nepřeložené. Jazykově nevybavený čtenář je sice o komiku jména ochuzen, je ale možné ji vykompenzovat na jiném místě v textu. Tuto možnost navrhuje v případě, že je problematické danou lexikální jednotku přeložit, nebo pokud vlastní jméno nehraje v textu klíčovou roli.

Druhou možností je jméno přeložit, nahradit ekvivalentem domácího jazyka. S touto možností je však třeba zacházet velmi citlivě, protože v některých případech je překládání vysloveně nevhodné. Apelativum jak vlastní jméno může v některých případech vyvolávat komický dojem i tam, kde vůbec není. Jako příklad uvádí Kufnerová příjmení *Shakespeare* a jeho možný překlad jako *Třeshruška*.

Třetí možností je kompromis. Kufnerová navrhuje komické jméno sice přeložit, ale dodat domácímu ekvivalentu poněkud cizí podobu. Cílem tohoto postupu je, aby jméno znělo jako české slovo, ale přitom po stránce grafické vypadalo jako jméno cizí. Tento překladatelský postup považujeme za velice zajímavý, bohužel se s ním v této práci setkáme pouze v jednom případě. Příkladem tohoto postupu z ruského jazyka může být např. *Баумачкин* – *Botičkin*, z anglického jazyka potom *Mr. Bilde* – *pan Rumpill* (Kufnerová a kol. 1994). Příkladem v námi vybrané knize je profesor *Severus Snape* – *Северус Снегг*.

Oba překladatelé, Vladimír i Pavel Medkovi, zastávají názor, že pokud je ve vlastních jménech zakódován nějaký význam, je vhodné je překládat. Oba dva kritizují slovenské, německé, nebo i ruské překlady (nutno však poznamenat, že v ruském překladu bylo přeloženo mnohem více vlastních jmen, než třeba ve slovenském), že nemohou zprostředkovat dětskému čtenáři stejný zážitek, jaký by jim poskytl originál. K tomuto tématu se vyjadřuje i Garbovskij: „Prostředkem k dosažení slávy originálu není napodobení originálu slovo od slova, ale hledat krásu ve vlastním jazyce stejně tak, jak ji autor hledal v originálu“ - *vlastní překl.* (Garbovskij 2004: 119) a Kufnerová: „Vlastní jména, která se často dostávají do názvu díla, se mohou stát signálem cizosti textu a spolu se jmény místními (ev. s názvy reálií) tvoří body, jež udržují kontinuitu povědomí cizosti prostředí i literárního díla a průběžně připomínají, že jde o překlad, nikoliv o originál“ (Kufnerová 2003: 174).

Při překládání vlastních jmen z cizího jazyka do ruštiny, tedy (zpravidla) z latinky do cyrilice, má překladatel možnost zvolit jednu z těchto variant:

- **transkripci, transliteraci** nebo **kombinaci** obou těchto způsobů
- **překlad** – převedení lexikální jednotky z jednoho jazykového kódu do druhého pomocí nejbližšího ekvivalentu
- **transplantaci** - přenesení jména z textu originálu do textu překladu bez jakékoli úpravy, tedy v latince

(Vysloužilová a kol. 2002: 16)

V současných ruských textech se stále častěji objevuje tendence k využití transplantace, protože se předpokládá, že daný výraz je všem čtenářům dobře známý. Jedná se například o komerční značky, nebo názvy zahraničních výrobků. Tato tendence je nejvíc znát v komerční sféře (obzvláště reklamy).

Vzrůstající obliba transplantace má příčinu v jednoduchosti, nenáročnosti na čas a překladatelské úsilí a v neposlední řadě i v eliminaci možné deformace grafické podoby vlastního jména při jeho retranskripci: издаваемая в Лондоне газета Asharq al-Awsat, корпорация McDonnell Douglas apod. (Vysloužilová a kol. 2002: 16)

2.2 Neologismus a okazionalismus

Jedním z ústředních témat této bakalářské práce a zároveň velikým překladatelským tématem je překládání neologismů. Je možné se setkat také s pojmem okazionalismus. Ještě dříve, než se zaměříme na definice obou pojmů, je potřeba říci, že ne všichni autoři se shodují, jestli je mezi nimi nějaký rozdíl, nebo jsou to synonyma. V ruské tradici jsou zastoupeny oba názory.

- **Neologismus** – nový jazykový jev (inovace) povahy lexikální; nové slovo (někdy jde jen o posun ve významu nebo v zapojení do věty), nové víceslovné pojmenování, popř. nový frazém. Pokud se odlišuje od okazionalismu, musí být součástí slovní zásoby nezanedbatelně velké skupiny uživatelů jazyka. Po jisté době přestává být hodnocen jako neologismus a stává se běžnou součástí slovníku, nebo zůstane prostředkem charakteristickým pro jazyk jisté doby, popř. jen pro jistý okruh uživatelů v jisté době.
- **Okazionalismus** – příležitostný neologismus (z lat. occasionalis), který (na rozdíl od vlastních neologismů) obvykle nemá možnost včlenit se do lexikálního systému nebo ji má jen malou. Užití okazionalismu je zpravidla jednorázové, mohou ozvláštňovat situaci nebo vyjadřovat osobní postoj pisatele či mluvčího; jejich komunikativní funkce je často snížena (Staněk: <http://nase-rec.ujc.cas.cz> cit 23. března 2011).

Vytváření neologismů v románech je velmi rozšířené. Pokud označují předmět, který má své jméno v běžné slovní zásobě, je jejich cílem je zvýšit expresivitu výrazu. Častěji jsou však využívány pro označení nových předmětů, činností, fantastických zvířat apod. Největším problémem je potom pro překladatele správně pochopit co nové slovo označuje. Správné dekódování má zásadní význam. Pokud by nebyl význam správně rozpoznán, nebylo by možné vytvořit odpovídající ekvivalent. Druhou fází je potom samotný překlad. Zde už záleží na jazykovém citu překladatele a na míře jeho fantazie, jak bude nadále postupovat.

S ohledem na to, že neologismy zpravidla vznikají odvozením nebo modifikací již existujících slov, nebo morfém, musí překladatel znát způsob tvorby slov v jazyce výchozího textu.

2.3 Překládání pohádek

Nelze říci, že by celé dílo Harry Potter mohlo být jednoznačně klasifikováno jako pohádka. Většina literárních kritiků jej spíše hodnotí jako dílo na pomezí fantasy a pohádky, zatímco v ruské tradici je chápán jako román. S rozdílem chápání také částečně souvisí překladatelské postupy. Tomuto tématu se blíže věnuje praktická část. Přesto je tato kapitola pro tuto práci zajímavá, protože minimálně u překladu prvních dvou dílů, tedy ještě před vypuknutím „Potteromanie“ se předpokládalo, že se jedná o pohádku pro starší děti a tak k ní bylo i přistupováno.

Překládání pohádek stojí v translatologické literatuře bohužel na okraji zájmu. Pokud už se některý autor této problematice věnuje, zabývá se pouze tím, jestli by se měly pohádkové texty překládat, nebo adaptovat.

Neocenitelným pomocníkem při studiu překladatelských postupů v případě pohádek nám byla publikace Překládání a čeština od autorky Zdeny Kufnerové a kol. (1994). Sama Kufnerová zdůrazňuje, že při překládání pohádek je pro překladatele stěžejní si uvědomit, jestli text překládá jako četbu pro děti, nebo dospělé. Toto základní pravidlo by mělo určit celé směřování překladu (Kufnerová 1994).

Tento princip zdůrazňuje také Hrdlička (Hrdlička 1995: 15) Orientace uměleckého překladu (překladatele) na (typ) čtenáře výrazně ovlivňuje překladatelskou konkretizaci předlohy, promítá se do překladatelova přístupu k originálu i k procesu překladu uměleckého slovesného komunikátu.

V díle, kterému se věnuje tato práce, je však tato zásada neupotřebitelná, protože po vydání třetího dílu Harryho Pottera se spektrum čtenářů rozšířilo do všech věkových skupin. Od překladatele byl tedy očekáván přístup takový, aby se při četbě překladu cítila každá věková skupina jako cílová. Tedy vyjádřit veškerý smysl tak, aby byl pochopitelný pro děti, ale respektovala a nenudila dospělého čtenáře.

2.4 Překlad věcí nepřeložitelných

Na takzvané věci nepřeložitelné různí teoretici překladu zastávají v krajních polohách dva protichůdné názory. „Jednou krajností je tvrzení, že přeložit jde všechno, druhou je názor, že každý umělecký text překladem něco ztrácí“ (Kufnerová 1994: 158).

Podle Hrdličky (Hrdlička 1995: 73) je celkem je možné mezi lexikálními jednotkami svou jazykových systému vydělit tři lexikální vztahy:

- 1) Lexikální jednotky s **úplnou shodou**, tento případ je poměrně řídký, jedná se o slova přesně vymezený a ohraničeným významem. Jedná se například o názvy dnů v týdnu, měsíců, měst, států a kontinentů.
- 2) Dále je to **shoda částečná**. Jedná se o nejčastější případ. „Jednomu slovu výchozího jazyka odpovídá více sémantických ekvivalentů v cílovém jazyce a naopak. Korespondence významů slov v různých jazycích je však pouze částečná, rozsah významů i jejich vzájemný poměr může být velmi rozmanitý“ (Hrdlička 1995: 74).
- 3) Třetím typem a pro tuto práci nejzajímavějším jsou lexikální jednotky s **absencí shody**. Jedná se o případy, kdy pro dané slovo výchozího neexistuje v inventáři cílového jazyka ekvivalent. Jakým způsobem je možné vyrovnat se s tímto druhem slovní zásoby je popsáno v kapitole 1.6.

2.5 Překlad bezekvivalentní lexiky

Bezevivalentní lexikou se rozumí ty případy, kdy pro výraz ve výchozím jazyce označující místní jev, pojem či reálii neexistuje příslušný ekvivalent v lexikálním inventáři cílového jazyka. Je možné navrhnout několik variant řešení.

- 1) Nejjednodušší metodou je **transkripce** a **transliterace**.
- 2) stejně jako u obecně překladových lexikálních transformací je možné použít **kalkování**.
- 3) Další možnou variantou je **opisný, nebo vysvětlující překlad**.
- 4) Někdy je vhodný také **přibližný překlad**

5) Postup, který se pro svou náročnost příliš nedoporučuje, avšak při správném provedení má nejlepší efekt – **vytvoření nového domácího výrazu, neologismu.** (Vysloužilová 2002)

3 VYMEZENÍ POJMŮ

- Etymologie

Etymologie je část lingvistiky zabývající se původem slov a pojmenování, a to z hlediska formy a významu. (Lotko 1998: 30)

- Neologismus

Neologismus neboli novotvar je nevžitý, ustálený tvar, nové slovo, popř. jeho nové užití, nebo jiná nová jednotka v jazyce vzniklá, resp. vznikající popř. do něj převzatá odjinud z potřeby pojmenovat něco nového. (Lotko 1998: 70)

- Anagram

Přesmyčka neboli anagram je slovo, vzniklé přeskupením písmen nebo slabik slova původního. Latinský výraz *nomen omen* je možné přeložit jako *jméno znamení*. Anagram vytvořený ze jména často obsahuje překvapivé sdělení o jeho nositeli.

- Konotace

Pragmatické rysy lexikálního významu různého typu, především však asociativní povahy (expresivita, postojové, hodnotící, estetické, intenzifikační, evokační a ideologické příznaky), spoluvýznam. (Lotko 1998: 57)

- Sousloví

Sousloví je ustálené slovní spojení, které má význam jediného slova. Ve větě celku vystupuje jako jeden celek a nelze ho rozdělit, aniž by ztratilo svůj původní význam. Obvykle se jedná o podstatné jméno rozvítené přívlastkem shodným.

- Aliterace

Aliterace je stylistická figura založená na tom, že na začátku několika slov se opakuje stejná hláska, nebo skupina hlásek. Je rozšířená jak v poezii, tak v próze. Podporuje libozvučnost a má konotační význam. Příkladem z praktické části je třeba Severus Snape nebo Salazar Slytherin.

4 PŘEKLADATELÉ HARRYHO POTTERA

Knihy o Harrym Potterovi byly přeloženy do šedesáti šesti jazyků, včetně již vymřelých jazyků jako jsou klasická řečtina nebo latina.

4.1 Do českého jazyka

V České republice má výhradní práva pro vydání všech dílů nakladatelství Albatros. Pro překlad prvního dílu byl vybrán překladatel Vladimír Medek, který přeložil dva díly a poté, z důvodu časového vytížení, předal překládání tohoto díla svému bratrovi Pavlu Medkovi. Ten kromě čtvrtého dílu už přeložil všechny knihy až do v pořadí osmé a poslední. (viz příloha č. 1a) Všechny překlady byly veřejností velmi kladně přijaty.

4.2 Do ruského jazyka

V Rusku má výhradní licenci na vydávání Harryho Pottera nakladatelství «РОСМЭН» (Rosmann Publishing). Zde byla otázka překladu mnohem složitější. Pro lepší orientaci opět přikládáme tabulku překladatelů (viz příloha č. 1b).

Překlad I. Oranského vyvolal takovou kritiku veřejnosti, že musel být přepracován M. Litvinovou a znovu vydán. Tato překladatelka se ujala i druhého a třetího dílu. Ačkoli byl překlad druhého dílu oceněn na Moskevském knižním veletrhu, čtenářům se opět nezavděčil.

Ve čtvrtém díle, který je považován za nejhorší vůbec, předala překládání Harryho Pottera svým studentům. Tomuto dílu je vytýkáno ohromné množství faktických chyb,

nepřesností a nejednotností překladu. Zdá se, že překlad neprošel korekturou textu a z celého překladu je patrné, že je dílem několika nespolupracujících osob.

Po tomto neúspěchu se M. Litvinova distancovala od překladu již zcela a poslední tři díly byly přeloženy třemi různými kolektivy. Vzhledem k tomu, že tyto překlady vycházely s už v době „potterománie“ a to samozřejmě později, než originál, jsou tyto díly mnohem více rozšířené jako národní překlad.

4.3 Národní překlady

Národní překlady jsou v Rusku velmi populární a to z několika důvodů. Prvním a nejdůležitějším je fakt, že netrpělivi fanoušci nechtějí čekat na překlad a ihned po vydání originálu spojují síly na „fanouškovských“ webech a překládají. Překlad je obvykle hotov během několika dní a je dílem několika desítek autorů. Úroveň překladu je samozřejmě odpovídající podmínkám. V České Republice se tyto aktivity zastaví okamžitě po vydání oficiálního překladu. V Rusku se však na překladech i nadále pracuje, takže finální verze dosahuje poměrně slušné úrovně. Tyto překlady mají některé odlišné rysy od oficiálních a to například téměř stoprocentní využití transkripce při překládání vlastních jmen.

4.4 Alternativní překlady

V českém prostředí jsem se nesešla s žádným alternativním překladem. Je to dáno pravděpodobně tím, že překlad bratří Medků je velmi oblíben a jeho správnost není, až na pár výjimek, zpochybňována.

V Rusku existuje alternativních překladů několik. Nejznámější alternativní překladatelkou je Maria Spivak, překládající pod pseudonymem „Em. Tasamaya“. Její překlady jsou charakteristické důsledným překladem všech vlastních jmen, obvykle velmi humorným způsobem. Často však ve svých překladech zachází s použitím komiky příliš daleko a posunuje význam vlastního jména. Její překlad je velmi oblíben i velmi kritizován současně. Osobně se domníváme, že kdo vyrostl na oficiálních překladech, nemůže sžít s úplně novým pojmenováním postav i věcí. Mladší čtenáři, kteří čtou texty na internetu, si naopak překlady nemohou vynachválit.

5 ANTROPONYMA

Antroponyma tvoří v tomto díle stěžejní a nejrozsáhlejší skupinu vlastních jmen. Jména hrdinů udávají tón celé knihy (stávají se také v některých případech terčem největší kritiky) a je jim proto v naší práci věnována největší pozornost.

V první části uvádíme přehled všech základních antroponym z díla, včetně jmen zvířat. Z důvodu přehlednosti je řadíme podle transformací, které byly použity při jejich překladu.

V druhé části již pracujeme s vybranými lexikálními jednotkami podrobně. U každého výrazu se nejdříve zabýváme etymologickým významem, poté jednotlivými překlady. U ruského překladu uvádíme i alternativní varianty, pokud se od oficiálního překladu liší. U českého překladu se snažíme, pokud je to možné a vhodné, uvádět návrh vlastní. V závěru rozboru každé lexikální jednotky se pokusíme porovnat vhodnost obou překladů, a to pomocí vlastního, čistě subjektivního názoru. Pokud máme k dispozici, přidáváme také mínění laické veřejnosti, tedy čtenářů.

5.1 Transformace použité při překladu z originálu do českého jazyka

1) Přenos a naturalizace – obě tyto transformace se vyskytují velmi často. Sami překladatelé se vyjádřili, že pokud jméno nemělo žádný konotační význam, nebo takový, který by neměl pro pochopení charakteru hrdiny žádný význam, nechali jméno v původní podobě. V případě hlavních hrdinů, jejichž jsou jména již celosvětově známá, se o překladu pravděpodobně ani neuvažovalo. Jedná především o jména: *Harry Potter*, *Hermiona Grangerová*, *Ron Weasley*, *Neville Longbottom*, *Severus Snape*, *Minerva McGonagallová*, *Lord Voldemort*, *Viktor Krum*, *Dolores Umbridgeová*, *Peter Pettigrew* a další.

Velmi často dochází ke smíšení transformací. Křestní jméno zůstává v původní podobě a pro převod příjmení byla použita transformace jiná. Tato metoda byla použita v případech, kdy výslovnost souhlasí s grafickou stránkou jazyka a nečiní tak, zejména mladším čtenářům, žádné problémy. V tomto případě se jedná o tyto lexikální jednotky:

Albus, Godrik, Helga, Rowena, Salazar, Alastor, Kingsley, Barty, Cornelius, Rita a další.

2) Modulace byla v českém překladu využita pouze několikrát. Do této skupiny jsme zařadili pouze ty lexikální jednotky, u kterých nebyl významový posun příliš velký. Příkladem modulace jsou tedy: *Nebelvír – Griffindor, Skrk – Crouch, Popletal – Fudge*. V ostatních případech překladatelé upřednostnili přirozené vyznění překladu a více se oprostili od původní lexikální jednotky. Podle nás již došlo k tak velkému významovému posunu, že je hodnotíme jako celkové přehodnocení.

3) Celkové přehodnocení je v českém překladu druhou nejčastěji zastoupenou skupinou transformací. Překladem těchto vybraných lexikálních jednotek z této kapitoly se podrobněji zabýváme v kapitole 5.3, kde se pokoušíme odhalit, jak překlad vznikl. Do této transformace patří: *Mrzimor – Hufflepuff, Zmijozel – Slytherin, „Pošuk“ – „Mad - Eye“, Lenka „Střelenka“ – Luna „Loony“, Raťafák – Ripper, Krátura – Kreachter, Chloupek – Fluffy, Holoubková - Skeeter* a také *Tom Rojvol Raddle – Tom Marvolo Riddle* (toto jméno je anagram, proto je nutné jej celé posuzovat jako jednu lexikální jednotku).

4) Kalkování. Jednoznačnými případy této transformace jsou lexikální jednotky *Havraspár – Ravenclaw, Křivonožka – Crookshanks*. Někde na pomezí kalkování a přehodnocení stojí příjmení *Láskorádová – Lovegood*.

5.2 Transformace použité při překladu z originálu do ruského jazyka

1) Transkripce a transliterace (případně kombinace) byla v ruském textu, v souladu s ruskou tradicí, zastoupena nejčastěji. Do této kategorie je možné zařadit tyto lexikální jednotky: *Альбус Дамблдор – Albus Dumbledore, Годрик Гриффиндор – Godric Griffindor, Салазар Слизерин – Salazar Slytherin, Гарри Поттер – Harry Potter, Гермиона Грейнджер – Hermione Granger, Рон Уизли – Ron Weasley, Рита Скитер – Rita Skeeter, Виктор Крам – Viktor Krum, Барти Крауч – Barty Crouch, Минерва Макгонагалл - Minerva McGonagall, Долорес Амбридж - Dolores Umbridge, Пупер Петтингрю* a další.

Stejně jako v překladu českém se i zde objevují některé smíšené transformace. Uvádíme tedy je tu část jména, která byla převedena transkripcí nebo transliterací. Jsou to: *Аластор – Alastor, Лавгуд – Lovegood, Северус – Severus, Корнелиус – Cornelius, Кингсли – Kingsley* apod.

2) Modulace byla v ruském překladu zastoupena méně a lexikální jednotky přeložené pomocí této transformace jsou většinou předmětem kritiky. Patří mezi ně: «Грозный Глаз» - „*Mad - Eye*“, *Грюм – Moody*, «Полумная» - „*Loony*“ a další.

3) Celkové přehodnocení je velmi frekventovaná transformace. Objasněním překladu vybraných lexikálních jednotek se zabýváme v kapitole 5.3. Do této skupiny řadíme: *Том Марволо Реддл - Tom Marvolo Riddle, Лорд Волан-де-Морт - Lord Voldermort, Пенелопу Пуффендуй – Helga Hufflepuff, Кандида – Rowena, Полумна – Luna, Снегг – Snape, Живоглот – Crookshanks* a další.

4) Kalkování se v ruském překladu vyskytuje pouze jednou a to v tomto případě: *Когтевран – Ravenclaw*.

5.3 Rozbor a porovnání vybraných antroponym

5.3.1 *Albus Dumbledore - Альбус Дамблдор - Albus Brumbál*

Albus - z latiny bílý. Bílá barva vystihuje jak jeho podobu (má dlouhé bílé vlasy i vousy), tak jeho příslušnost ke straně dobra.

Dumbledore - je staroanglická varianta slova *bumble-bee* (čmelák). Podle autorky toto jméno koresponduje s charakterem ředitele Školy čar a kouzel v Bradavicích. Je to muž velmi činorodý, neustále si mumlá pod vousy své myšlenky, je velmi trpělivý.

Zatímco v ruském překladu byla použita transkripce, v českém překladu autor použil ekvivalentní slovo v českém jazyce. *Brumbál* (nebo také *brumbár*) je staročeské slovo pro čmeláka. „V „Příručním slovníku“ se uvádí *brumbál, brumbál* jako žertovné označení čmeláka a přeneseně též vrtochů a nevrleho člověka; u hesla *brundibál,*

brundibár, jež je označeno jako lidové, je pak uveden základní význam „chrobák nebo čmelák“ (http://nase-rec.ujc.cas.cz cit. 12. března 2011).

To, že oba překladatelé ponechali křestní jméno Albus v původní variantě, považujeme za správné. Varianty odvozené od slova bílý, které by se nabízely, by nedisponovaly stejnou konotací, jako latinské jméno. Co se týče příjmení, v českém prostředí byl „Brumbál“ přijat velmi dobře, přesto však mi nepřipadá, že bylo nezbytné, jej překládat. Vzhledem k tomu, že brumbál není již dnes používané slovo, jediné, co by mohlo čtenáři připomínat je asi to „mumlání pod vousy“. Oba překlady tedy hodnotíme jako zdařilé.

5.3.2 Lord Voldermort - Лорд Волан-де-Морт - Lord Voldemort

Tom Marvolo Riddle - Том Марволо Реддл - Tom Rojvol Raddle

Tom Marvolo Riddle je jedna a táž postava, narozená a vyrůstající jako T. M. Riddle a v dospělosti, přijímající, jako vládce zla, anagram Lord Voldemort.

Tom Marvolo Riddle = I am Lord Voldemort

Том Марволо Реддл = Лорд Волан-де-Морт

Tom Rojvol Raddle = Já, Lord Voldemort

Český překladatel dodržel logiku anagramu i za cenu pozměnění jména jednoho z hlavních hrdinů. Stejně tak se tomu stalo v mnoho jiných překladech.

V ruském překladu bylo jméno zachováno, ale aby byl zachován anagram, byla drobně pozměněna výsledná varianta na Лорд Волан-де-Морт, což kopíruje pravidla transliterace z francouzštiny. Zajímavostí je, že knize Harry Potter a kámen mudrců, který je dílem prvním, se v ruském překladu vyskytuje varianta Вольдеморт. Zápletka s přesmyčkou se vyskytla až ve druhém díle a tak je tato varianta používána od druhého dílu.

Z tohoto důvodu lze považovat překlad P. Medka za zdařilejší, protože změnil jméno, které čtenář ještě neznal.

V obou případech bylo použito celkové přehodnocení lexikální jednotky, i když se oba překlady snaží kopírovat originál v největší možné míře.

Voldemort - vol de mort znamená francouzsky "krádež smrti" nebo "let smrti", což odkazuje k Voldemortově cíli získat nesmrtelnost. Není mi známo, že by nějaký překladatel použil jinou variantu tohoto jména. Toto jméno má také spojitost s legendou, která líčí středověkého čaroděje jménem Voldermortist. V této legendě existuje více paralel s dílem Harry Potter, pro tuto práci má však význam pouze podobnost jmen hlavní postavy, proto nepovažujeme za nutné jí přibližovat více.

V ruském prostředí se také nabízí asociace k literární postavě Volanda z díla Mistr a Markétka od M. Bulgakova.

5.3.3 *Godric Griffindor - Годрик Гриффиндор - Godric Nebelvír*

Godric Griffindor je jedním ze čtyř zakladatelů školy. On sám jako postava nemá pro příběh přílišnou důležitost, je po něm ale pojmenována kolej a tento fakt dělá z jeho příjmení jeden z největších překladových momentů celého díla.

Godric – Je staroanglické jméno, Saint Goderic je jeden z anglických svatých, opředený mnoha legendami. God = Bůh, ric = vládnout. Význam jména je tedy „ten, kdo vládne s Bohem“.

Griffindor – Griffin d'or = z francouzštiny zlatý gryf. Gryf je bájně zvíře s tělem lva a hlavou, křídly a předními nohama orla. Lev symbolizuje ovládnutí země a orel ovládnutí nebe. Griffin je tedy symbolem nadvlády jak nad zemí, tak i nad nebem. Ve starověku to byl symbol božské moci. Býval strážcem a ochráncem před zlem. Velmi často užívaný v heraldice.

V ruském překladu byla použita **transkripce** a název koleje i jméno zakladatele zůstaly foneticky shodné s originálem, tedy Гриффиндор. V ruském překladu je gryf (v rj: gryфон) mnohem známější, než u nás, takže konotační význam zůstal zachován i při použití této metody.

V českém překladu chtěl autor přiblížit význam slova dětským čtenářům, a proto zvolil spojení slov Nebe – lev, čímž vzniklo jméno Nebelvír.

Obě varianty překladů přišly svým překladem o zlatou barvu ukrytou v originálním názvu.

Nejen v případě tohoto jména, ale v případě všech zakladatelů bradavických kolejí (tj. 5.3.3, 5.3.4, 5.3.5, 5.3.5), byla u tvorby jmen použita aliterace. Ta se v českém překladu vytratila, v ruském zůstala pečlivě zachována. Přesto se nám více líbí český překlad, považujeme ho za vhodnější pro dětské čtenáře.

5.3.4 Helga Hufflepuff - Пенелона Пуффендью - Helga z Mrzimoru

Helga – Původ jména je možné najít ve staronorském slově heilagr, což znamená prosperující, statečný. Je to skandinávská obdoba ruského jména Olga.

Hufflepuff – toto příjmení je překladatelským oříškem. Je možné rozdělit jej na slova huff = nafukovat se, nafouknout se a puff= vyfukovat, odfouknout, těžce oddechovat. Toto slovní spojení v angličtině vyvolává dojem hlubokého dýchání, vydechování. Huff však může znamenat hněvat se, rozzlobit se.

Sám český překladatel Vladimír Medek říká, že při překládání použil jen zlomek původního názvu, a to slovo *huff*, přiřkl mu význam zlost a vytvořil Mrzimor. Takže mix překladu, zvukové podoby a volné intuice, který v češtině musí dobře znít a navzájem se odlišit (<http://revue.idnes.cz/> cit. 10. března).

V ruském překladu došlo, podle našeho názoru, k lepšímu pochopení pravého významu a lepšímu konotačnímu působení.

V obou případech bylo použito **celkové přehodnocení**.

5.3.5 Rowena Ravenclaw - Кандида Когтевран - Rowena z Havraspáru

Varianty ruského překladu:

- Národní překlad: Ровена Рэйвенкло

Rowena – Rowena, Queen of Britain, je jednou z tradičních postav anglické historie. Jméno má pravděpodobně význam „Sláva a radost.“ Vyskytuje se v díle Waltera Scotta Ivanhoe.

Rawenclaw – *raven* znamená anglicky havran a *claw* dráp, pařát, spár.

Oba překlady, jak ruský, tak český, v tomto případě vykazují stejný překladatelský postup, a to překládání jednotlivých **kalk**.

V ruském překladu: *коготь* – *dráp*, *ворона* – *vrána*. Spojením těchto slov překladatelka sestavila neologismus Когтевран. Co se týče ruského překladu, je třeba zdůraznit, že M. Litvinova dodržela i aliteraci a změnila křestní jméno, a to z Roweny na Кандиду.

Кандида – Jméno pochází z latiny. Jeho latinská obdoba *Candidus* znamená běloskvoucí, zářivý apod. Stejně jako Rowena bylo použito v literatuře a to v díle francouzského filozofa Voltaira *Candide*, ou *L'Optimisme* (do ruštiny přeloženo jako „Кандид, или Оптимизм“)

V ruském prostředí však tento překlad nebyl přijat kladně a čtenáři preferují překlad Ровена Рэйвенкло (varianty Равенкло, Равенклоу), který je transliterací originálu.

Negativní vliv na vnímání tohoto překladu by mohl mít fakt, že *кандида* je v ruštině běžně užívané slovo pro kožní mykózu nebo plísně způsobené mikroorganizmy s latinským názvem *candida albicans*.

V českém překladu Vladimír Medek překládá jako Havraspár. Nabízí se více variant jako Havradráp, nebo Havrapařát, Havraspár zní ale zdaleka nejlépe. Tento překlad byl přijat tak dobře, že většina čtenářů neví, jak se kolejí jmenuje v originále a využívají ho i národní překlady.

Podle mého názoru Medkově překladu chybí změna křestního jména, tak jak k tomu došlo v ruském překladu.

Zajímavostí je, že všechna začáteční písmena zakladatelů jsou obsažena v originálním názvu školy čar a kouzel Hogwarst (H, G, R, S). Není zcela jasné, jestli je to záměr autorky, nebo náhoda, ale přeložit všechna jména tak, aby zapadala i do této slovní

hříčky je takřka nemožné a tato souvislost nemá žádný vliv na děj. Aliterace má však význam pro emocionální vnímání slov a proto se domnívám, že by neměla být zanedbána. Je ale také možné, že autor českého překladu nechtěl příliš uhýbat od vizuálního zpracování příběhu (filmy, ilustrace v knihách) a chtěl zachovat alespoň jedno jméno stejné jako je v originále.

5.3.6 *Salazar Slytherin - Салазар Слизерин - Salazar Zmijozel*

Salazar – je původně portugalské příjmení. António de Oliveira Salazar byl portugalský fašistický diktátor. Tento důvod uvádí sama Rowlingová.

Slytherin – je pravděpodobně kombinace slov *sly*, což v angličtině znamená lstivý, mazaný, nebo zlomyslný a *slithering* – plazící se. Pro lepší pochopení významu jména je potřeba znát reálie Harryho Pottera. Kolej, kterou založil, má v erbu hada a jedovatě zelenou barvu. Tyto dva prvky představu slizkého hada ještě umocňují. Tato kolej je mezi ostatními studenty velmi nepopulární, protože je vnímána jako kolej „zlých čarodějů“.

V ruském překladu byla použita transliterace. Jako pozitivní na této metodě v tomto případě vnímám zachování aliterace a dokonce i konotačního působení. Слизерин zní i v ruském prostředí „ohavně“.

Vladimír Medek přeložil celou lexikální jednotku celkovým přehodnocením. Zmijozel odkazuje jak na hada, tak na zákeřnost, zlo. Stejně jako u Havraspáru byl překlad velmi dobře přijat.

5.3.7 *Alastor „Mad - eye“ Moody - Аластор «Грозный Глаз» Грюм - Alastor „Пошук“ Moody*

Varianty ruského překladu:

- národní překlady: Аластор «Дикий Глаз» Муди
- M. Spivak: Аластор «Шизоглаз» Хмури

Alastor – Starořecké jméno s významem „*ten, jenž nezapomíná*“. Alastor je také podobné jménu Alastair, což je skotská varianta jména Alexandr, tedy „*ochránce lidstva*“. V řecké mytologii je Alastor démon pomsty.

„**Mad - eye**“ – *Mad - Eye* je přezdívka, která vznikla pojmenováním kouzelného, umělého oka, který Moody nosí (o své oko přišel v souboji). Jeho pomocí může vidět všemi směry, i za sebe. Mad eye v doslovném překladu znamená „šílené oko“. Slovo *mad* má však velmi široké významové spektrum – *ztřeštěný, zuřivý, duševně chorý, potrhlý, běsnící, zběsilý* apod.

Moody – Anglické slovo *moody* znamená *náladový, mrzutý*. Vyjadřuje charakter hrdiny.

Alastor bylo ve všech variantách překladu do obou jazyků zachováno. Jeho výslovnost odpovídá tomu, jak se slovo píše a proto nedělá problémy ani jazykově nevybaveným čtenářům.

Příjmení však bylo přeloženo několika způsoby. V ruském překladu se opět setkáváme s oficiálním, lidovým překladem i překladem M. Spivak.

Oficiální překlad zní Аластор «Грозный Глаз» Грюм. Zde se jedná o transliteraci v části křestního jména a modulaci v části přízviska a příjmení. (*Грюм* je odvozeno do slova *угрюмый* - zamračený, nepřívětivý, nevlídný.)

Lidový překlad nepovažujeme za příliš povedený, Аластор «Дикий Глаз» Муди je doslovným překladem, v příjmení zkombinovaným s transkripcí.

M. Spivak použila podle našeho mínění nejlepší variantu a to Аластор «Шизоглаз» Хмури. Spojení dvouslovné přezdívky do jediného slova je velmi povedené, působí naprosto přirozeně a důvěryhodně. Křestní jméno převedla pomocí transkripce, jako ostatní překladatelé, ale celkové přehodnocení v druhé části jména vyznívá lépe, než v předchozích variantách. (*Хмури* – od slova *хмуриться* – *mračit se, kabonit se*.)

V českém překladu Vladimír Medek sice zachoval příjmení *Moody*, ale bylo vykompenzováno převedením přízviska „*Mad- Eye*“ jako „*Pošuk*“. Překladatel si správně uvědomil, že dvouslovné přezdívky v češtině moc nezní a vznikla tak nová,

významově poněkud odlišná, přesto velmi trefná přezdívka. Překladatel tedy použil **kompenci**.

Pro správné pochopení překladu je potřeba dodat, že tato postava je často nazývána pouze přízviskem. To je jeden z důvodů, proč se nám příliš nezdá ruský překlad. Není možné používat věty typu „Дикий глаз сказал, что...“ a tak je stále používáno jméno a příjmení hrdiny i přesto, že v originále je použita přezdívka.

5.3.8 *Luna „Loony“ Lovegood - Полумна «Полоумная» Лавгуд - Lenka „Стреленка“ Láskorádová*

Varianty ruského překladu:

- Národní překlad: Луна «Лунатичка» Лавгуд

Luna – Jméno latinského původu, znamená měsíc. To odkazuje na její roztržitost, bláznivost a netradiční vzorce myšlení. V dávných dobách byl měsíc symbolem šílenství (odtud vzniklo angl. slovo *lunatic* = *blázen*).

„**Loony**“ – anglickému výrazu *loony* asi nejlépe odpovídá česká varianta „praštěný, cvok“. Opět poukazuje na charakter hrdinky.

Lovegood – Není zcela jasné, z čeho je odvozeno příjmení. Je možné jej rozložit na *love* = *láska* a *good* = *dobrý, laskavý*. Obě tato slova na čtenáře působí velmi pozitivně a domníváme se, že záměrem autorky bylo vyvážit poněkud negativní hodnocení obsažené v přezdívce „Loony“. Ukázat, že i když je hrdinka „praštěná“, je to velmi laskavá a milá bytost.

Ruský oficiální překlad přeložil jméno hrdinky pomocí celkového přehodnocení jako Полумна «Полоумная» Лавгуд . Obecně se tento překlad stává předmětem velké kritiky, protože negativní konotační působení je příliš velké. Jako obranu překladatelky musíme uvést, že zpočátku se hrdinka opravdu zdála být bláznivá a ostatními postavami byla vnímána negativně.

Příjmení bylo přeloženo pomocí transliterace.

Národní překlady se drží jména Луна, přezdívku překládají jako Лунатичка. Tento překlad nám připadá přijatelnější, přesto se však nemůže rovnat překladu českému. Tento překlad je kombinací transliterace a celkového přehodnocení.

Pavel Medek vytvořil krásný překlad všech částí tohoto jména. Lenka „Střelenka“ Láskorádová zní velmi mile, ukazuje na to, že si o ní ostatní spolužáci myslí, že je střelená a přitom není tento překlad urážející. Lenka Střelenka zní také přesně jako posměšky, kterými se častují děti na základní škole.

5.3.9 Severus Snape - Северус Снегг - Severus Snape

Varianty ruského překladu:

- Národní překlad: Северус Снейк
- M. Spivak: Злодеус Злей

Severus – původ má v latinském slově *severe*, což v češtině odpovídá významu *krutý, přísný, zlý*. Vyjadřuje charakter hrdiny. Typické přízvisko císařů římské dynastie Severovců, včetně jednoho z prvních pronásledovatelů křesťanů.

Snape – toto příjmení prý autorka použila proto, že osobně znala člověka jménem Snape.

Zatímco v českém překladu bylo ponecháno jméno v originále, v ruském překladu je toto jméno jedním z nejkritizovanějších. Většina čtenářů považuje jméno tohoto hrdiny za jeden z nejslabších momentů celého překladu, najdou se však i tací, kterým se překlad líbí. Pro příklad uvádíme příspěvek s diskuzí na stránkách <http://www.hogwartsnet.ru>:

Mira BBlack 669: „Samozřejmě, že Снегг zní strašně, ale pořád lépe, než nechvalně známý Злей“ - *vlastní překl.* (<http://www.hogwartsnet.ru> cit. 28. března 2011).

Ciel: Co se týče *Чезга*, ja sama musím říct, že hlasuji pro *Снейна*. Chci ale říct, že slovní spojení *Северус Чезг* se mi líbí. Zní to krásně a hodí se i k samotné postavě. Překladaelé se snažili o to, aby čtenáři chápali význam jmen. Na příkladu tohoto profesora je to dobře vidět. Když Rus čte *Снейн*, myslíte si, že mu něco říká o hrdinovi? Ne. No a když čte *Чезг*? To už ano. Hned se objevují asociace se sněhem, chladem... - *vlastní překlad*. (<http://www.hogwartsnet.ru> cit. 28. března 2011).

V neoficiálních překladech se objevuje varianta *Северус Снейк* a to pravděpodobně z toho důvodu, že tato varianta kopíruje charakter hrdiny. Dochází tak ke kompenzaci jména *Severus*, které je v anglicky mluvících zemích pochopitelné pro všechny čtenáře (ang. slovo *severe* se běžně užívá) a tím k zachování konotačního působení.

Ještě dál zašla v překladu M. Spivak, která toto jméno překládá jako *Злодеус Злей*. Tento nápad se nám zdá nadmíru originální, bohužel pro překlad nepoužitelný, protože jeho konotační působení je tak velké, že dodává literární postavě vlastnosti, které nemá. To už považujeme za přílišný zásah překladatelky do díla.

Národní překlady, jak už bývá obvyklé, upřednostňují formu transliterace.

Českému překladu je vytýkáno špatně skloňování latinských jmen. Podle pravidel českého pravopisu by se měla v genitivu používat varianta *Severa*, což v českých překladech nebylo dodrženo. Sám autor se k tomu vyjádřil tak, že v žádném případě nejde o chybu, ale o zvolený překladatelský postup.

5.4 Shrnutí antroponym

Závěrem je možné říci, že v ruském překladu byla v největší míře použita transkripce a transliterace. V českém překladu byla její obdoba (převod a naturalizace) také hojně zastoupena, ale pokud bylo možné, překladaelé se spíše pokusili najít český ekvivalent. Celkové přehodnocení je také velmi často zastoupeno a to pravděpodobně z důvodu toho, že překladaelé upřednostnili zvukomalebnot a přirozenost překladu před dokonalým zachováním původního významu.

6 TOPONYMA

6.1 Transformace použité při překladu z originálu do českého jazyka

1. **Převod a naturalizace** byla v českém překladu použita pouze ve dvou případech a to: *Grimmauldovo (náměstí) – Grimmaild's (Place)* a *Godrikův (důl) – Godrick's (Hollow)*. V obou případech se jedná o toponyma, která ve své části obsahují antroponymum.

2. **Modulace** je zastoupena v následujících případech: *Malý Visánek – Little Hangleton*, *Vydrník svatého Drába – Ottery St. Catchpole*, *Příčná ulice – Diagon Alley*, *Kolčaví Hůrka – Stoatsead Hill* apod.

3. **Celkové přehodnocení** bylo v českém překladu zastoupeno nejčastěji a to v případech, kdy nebylo možné přeložit danou lexikální jednotku pouze modulací, protože toponyma v originále neměla žádnou ekvivalentní jednotku. V případě, že alespoň její malá část nesla nějaký význam, autoři s velkou dávkou fantazie vytvořili toponymum nové. Tím, že se překladatelé nedrželi stoprocentně původního významu, získal překlad na přirozenosti a osobitosti. Do této skupiny patří následující toponyma: *Zobí ulice – Private Drive*, *Kvikálkov – Little Whinging*, *Obrtlá ulice – Knockturn Alley*, *Prasinky – Hogsmeade Village*, *Bradavice – Hogwarts*, *Kruval – Durmstrang*, *Tkalcovská ulice – Spinner's End* a další.

4. **Kalkování** bylo použito u sousloví *Krásnohůlky – Beauxbattons*.

6.2 Transformace použité při překladu z originálu do ruského jazyka

1. **Transkripce a transliterace (případně kombinace)** je v ruském překladu jednoznačně nejhojněji zastoupená transformace. Byla použita u překladu následujících jednotek: *Литл Уингинг – Little Whinging*, *Оттери-Сент-Кэчпоул – Ottery St. Catchpole*, *Годрикова (Впадина) – Godrick's (Hollow)*, *Хогсмид – Hogsmeade*

Village, Хогвартс – Hogwarts, Дурмстранг – Durmstrang, Литтл-Хэнглтон – Little Hangleton apod.

2. Modulace se v ruském jazyce objevuje zdatelně méně, než výše uvedená transkripce a transliterace. Přesto je vidět snaha překladatelů, přeložit výrazy, které mají odpovídající ekvivalent v ruském jazyce. Modulací bylo přeloženo: *Косой переулок – Diagon Alley, Площадь Гриммо – Grimmauld's Place, Паучий тупик – Spinner's End* apod.

3. Celkové přehodnocení se vyskytuje pouze výjimečně a to v následujících lexikálních jednotkách: *Тисовая улица – Private Drive, Лютный переулок – Knockturn Alley* a další.

4. Kalkování bylo použito stejně jako v českém překladu u sousloví *Шармбатонская кадемия волшебства – Beauxbatons Academy of Magic*.

6.3 Rozbor a porovnání vybraných toponym

Stejně jako v kapitole předešlé, není možné zabývat se hlouběji všemi toponymy, které jsou v cyklu Harry Potter obsaženy. Vybíráme proto ty, které nám připadají z hlediska porovnání překladu zajímavé.

6.3.1 *Hogwarts School of Witchcraft and Wizardry - Школа Чародейства и Волшебства «Хогвартс» - Škola čar a kouzel v Bradavicích*

Hogwarts – je šifra, která se skládá ze dvou částí *hog = prase, vepr* a *wart = bradavice*. Obrácením slovosledu dvou lexikálních jednotek spojených ve slově Hogwarts získáme slovo *warthog = prase bradavičnaté*. Toto jméno bylo také pravděpodobně vybráno z důvodu zvukové podobnosti se slovem Harvard.

V ruském překladu byla použita transkripce. Ani v lidových překladech neexistuje jiná varianta.

V českém překladu Vladimír Medek hledal českou variantu. Je zřejmé, že bylo potřeba se českým ekvivalentem pouze inspirovat, protože sousloví se pro vytvoření místního jména nehodí. Námí předkládané ekvivalenty jsou Divočákov, Kňourovce, nebo Bechyně. Zatímco Bradavice v českém čtenáři evokují spíše kožní virovou infekci (a nechápe, proč jsou na sloupech hradu Hogwarts sochy prasečích hlav), Divočákov a Kňourovce zase v našich zeměpisných šířkách znamenají divoké prase, ne prase bradavičnaté. Bechyně by jako existující české město by asi také nebyla nejvhodnější variantou.

Tuto lexikální jednotku považujeme tedy za značně problematickou a žádný z překladů, ani transkripce použitá v ruském překladu, se nám nezdá ideální. Nakonec musíme však hodnotit překlad V. Medka velmi kladně, protože byl čtenáři přijat a splnil tedy svůj účel.

6.3.2 *Beauxbatons – Шармбатонская академия волшебства - Akademie čar a kouzel v Krásnohůlkách*

Beauxbatons – Bauxbatons je opět možné rozdělit na dvě části – *beaux* = *krásný, ušlechtilý*, *batons* – *hůlky* (v tomto případě kouzelnické hůlky).

V ruském překladu M. Litvinova velmi zdařile převedla celý název kalkováním. Výraz *шарм* podle našeho názoru geniálně vystihuje název školy (studentky této školy jsou poloviční víly) a čtenáři evokuje přesně to, co má. Působení ještě umocňuje fakt, že toto slovo je přejaté z francouzštiny, což koresponduje s literární lokací této kouzelnické školy.

Batons bylo zachováno, pravděpodobně z důvodu zachování francouzského znění lexikální jednotky. Zajímavé je, že *батон* = *bochník, veka* i *батончик* = *čokoládová tyčinka* jsou existující ruská slova, proto je otázkou, jestli pro běžného čtenáře zachování tohoto kmene nekomplikuje pochopení významu slova.

V českém překladu byl použit naprosto stejný překladatelský postup, tedy kalkování. Převedení *beaux-* na *krásno-* není zdaleka tak dokonalé jako v ruském překladu. Krásný má pouze význam vizuálně hodnotící. Chybí mu francouzský nádech i jemný konotační rozdíl mezi slovy krásný a půvabný. I přesto, že v českém jazyce existuje slovo *šarm*, není ho možné nijak smysluplně propojit se slovem *hůlka* (výraz, který přesně odpovídá

českému označení pro kouzelnickou hůlku). Nejsme si tedy vědomi jiného, vhodnějšího překladu. Je však potřeba ocenit větší srozumitelnost překladu, obzvláště pro dětské čtenáře.

Obecně tedy považujeme oba překlady za velmi zdařilé.

6.3.3 *Durmstrang Institute for Magical Learning – Дурмстранг - Institut čas a kouzel v Kruvalu*

Durmstrang – původ tohoto názvu je poněkud nejednoznačný. My sami se přikláníme k teorii, kterou uvádí lexikon Harryho Pottera, že Durmstrang je odvozeno od názvu literárního hnutí *Sturm und Drang* (česky *Bouře a Vzdr*), působícího v Německu ve druhé polovině 18. století. Název vznikl pouze vyměněním prvních písmen u každého slova. (<http://www.hp-lexicon.org>)

Durm – Strang = Sturm und Drang

Umělecké hnutí Sturm und Drang kladli důraz na výraz umělcovy osobnosti, jeho citů a temperamentu. Bojovali proti zažitým konvencím, vyjadřovali obdiv silnému jedinci. Tato charakteristika by mohla vystihovat i studenty Durmstrangu.

Také se domníváme, že britské autorce se mohlo zdát, že Durmstrang zní dostatečně slovansky (tato škola se má nacházet někde ve východní Evropě).

V ruském překladu autorka zvolila opět transkripci.

V českém překladu bylo použito **celkové přehodnocení**. Autor českého překladu pravděpodobně neodhalil původ slova a inspiroval se slovem *krutý*. Celá příponová část *-val* už slouží pravděpodobně jen k vytvoření věrohodného antroponyma.

Oba dva překlady se nám zdají vhodné. Není nám zcela jasné, proč Pavel Medek hledal český ekvivalent. Podle našeho názoru by originál fungoval v textu stejně dobře.

6.3.4 *Hogsmeade Village – Хогсмуð – Prasinky – Hogsmeade Village*

Hogs = *kančí, prasecí, meade* = *meadow = palouk*. Hogsmeade Village je kouzelnická vesnice, ležící nedaleko hradu Hogwarts. K názvu hradu také odkazuje společný kmen *hog*. *Village* = *vesnice*. V obou překladech byla použita zkrácená verze, která, co do četnosti, značně převládá i v originálu.

V ruském překladu bylo použito transkripce. Tak došlo k zachování podobnosti mezi názvem školy a přilehlé vesnice. Tento překlad je v souladu s ruskou tradicí překladu. Čtenáři jsou na tento postup zvyklí a přijímají ho většinou kladně.

Naopak v českém překladu byla tato kontinuita ztracena. To hodnotíme jako velké mínus. Překladatel vycházel ze slova *prase, kanec* a zbytek už přenechal volně své fantazii. Výsledek překladu považujeme za velice zdařilý okazionalismus.

6.4 Shrnutí toponym:

Na první pohled je patrné, že v ruském a českém překladu byl zvolen jiný přístup k překladu toponym. Zatímco v ruském překladu byla většinou zachována ve své původní podobě, v českém se překladatelé zabývali každou lexikální jednotkou a pokud to bylo jen trošku možné, našli jí český překlad. Oba tyto postupy jsou správné. Ruský překlad chtěl pravděpodobně zachovat atmosféru cizích reálií. (Cílem tohoto díla rozhodně není přenést ho do domácího prostředí a navodit ve čtenáři dojem, že se může odehrávat kdekoli. Lokace díla je od začátku knihy zřejmá.) Možná však jen nebyl toponymům přikládán tak veliký význam, aby bylo potřeba je převádět do cílového jazyka. V českém překladu, jak už bylo několikrát řečeno, se autoři překladů snažili zpřístupnit toto dílo mladším čtenářům a to se všim všudy, bez obtížných cizích názvů. Osobně se přikláníme spíše k druhé variantě, protože se domníváme, že půvabné překlady jako Vydrník svatého Drába, nebo Kolčaví Hůrka překlad obohacují a dodávají mu osobitou a nezaměnitelnou atmosféru.

7. OSTATNÍ VLASTNÍ JMÉNA

Zatímco ve druhé a třetí kapitole byla pozornost věnována jménům postav a místním názvům, v této části jsme se zaměřili na ostatní vlastní jména. Vyskytují se zde chrématonyma, některá antroponyma, která ovšem nejsou oficiálními jmény hrdinů, ale přezdívkami.

7.1 Transformace použité při překladu z originálu do českého jazyka

- 1. Převod a naturalizace.** Tato transformace byla použita pouze výjimečně a to u překladu částí několika lexikálních jednotek, které obsahovaly antroponymum. Například: (*Zrcadlo*) z *Erisedu* – (*The Mirror*) of *Erised*, *Ogdenská (starorežná)* – *Ogden's (Old Firewhisky)*.
- 2. Modulace** byla využita při překladu následujících vlastních jmen: *Zubočistíci vláknopastilky* – *Toothflossing Stringmints*, *Jinotaj* – *Quibbler*, *Mudlovská šmejdka* – *filthy Mudblood*, *Zrcadlo (z Erisedu)* – *The Mirror (of Erised)*, *Doupě* – *The Burrow*, *Chroptící chýše* – *Shrieking Shack*, *Lasturová vila* – *Shell cottage*.
- 3. Celkové přehodnocení** bylo kromě případu - (*Ogdenská*) *starorežná* – (*Ogden's*) *Old Firewhisky*, využito při překládání lexikálních jednotek, u kterých chtěl autor dodržet aliteraci. *Krvácivé kokosky* – *Nosebleed nougat*, *Dávivý dortíček* – *Puking Pastilles*, *Omdlévací oplatky* – *Fainting Fancies*, *Kratochvilné kouzelnické kejkle* – *Weasleys' Wizarding Wheezes* apod.
- 4. Kalkování** v této skupině vlastních jmen nebylo využito.

7.2 Transformace použité při překladu z originálu do ruského jazyka

- 5. Transkripce a transliterace (případně kombinace)** se vyskytuje pouze v jednom případě a to shodně s českým překladem. (*Огненное виски*) *Огдена* – *Ogden's (Old Firewhisky)*. V českém překladu jsme do této skupiny zařadili ještě *Zrcadlo*

z *Erisedu*, které je však překladatelskou chybou. Věnujeme se mu podrobněji v kapitole 7.3.4.

6. Modulate byla využita nejčastěji a to v těchto případech: *Зубочистящие мятные карамельки* – *Toothflossing Stringmints*, *Quibbler* – , *Огненное виски Огдена* – *Ogden's Old Firewhisky*, *Грязнокровка* – *filthy Mudblood*, *Нуга-носом-кровь* – *Nosebleed nougat*, *Нора* – *The Burrow*, *Визжащая хижина* – *Shrieking Shack*, *Коммедж «Ракушка»* – *Shell cottage*.

7. Celkové přehodnocení překladatelé použili opět z důvodu zachování aliterace. Příkladem jsou: *Блевальные батончики* – *Puking Pastilles*, *Обморочные орешки* – *Fainting Fancies*, *Всевозможные волшебные вредилки* – *Weasleys' Wizarding Wheezes*. V posledním případě, kterým je *Зеркало Еиналеж* – *The Mirror of Erised* bylo celkové přehodnocení použito proto, že lexikální jednotka je přesmyčka. Více se jí zabýváme v kapitole 7.3.4.

8. Kalkování se neobjevuje.

7.3 Rozbor a porovnání vybraných lexikálních jednotek

7.3.1 *Ogden's Old Firewhisky* - *Огненное виски Огдена* - *Ogdenská starorežná*

Varinaty ruského překladu:

- Národní překlad: Старое Огненное Виски "Ождедс"
- M. Spivak: Огден Олд Огневиски

Ogden's Old Firewhisky je značka kouzelnické whisky.

Toto vlastní jméno je **chrématonymum**.

Ogden's – vlastní jméno odkazující na osobu nebo místo. Nikdy není v knihách zcela vysvětleno, kdo nebo co je Ogden, proto došlo v překladech ke zmatku. Ve skutečnosti je Ogden město ve státě Utah, USA.

Je velmi zajímavé, že v každém ze tří existujících ruských překladů byl použit jiný překladatelský postup. Každá ze tří výsledných variant má proto lehce odlišný význam.

V oficiálním překladu došlo k překladu pomocí záměny větných členů. Autorka překladu tedy považovala vlastní jméno Ogden za antroponymum.

Ogden's Old Firewhisky - Огненное виски Огдена

Autoři národních překladů považovali vlastní jméno pouze za komerční název výrobku, který převedli transkripcí. Naše teorie je, že autor národního překladu pouze vlastní jméno Ogden špatně přečetl a i přesto, že se jedná o variantu chybnou, vžila se.

M. Spivak vylepšila název ohnivé whisky aliterací a výsledkem jejího překladu je velmi svérázný název Огден Олд Огневиски. Za předpokladu, že každý čtenář je vybaven alespoň základy angličtiny, je tento překlad velmi působivý a nápaditý. Spojení slov огненный a виски do jednoho slova nepůsobí tak těžkopádně jako oficiální překlad.

V českém překladu došlo k drobné nesrovnalosti. Najdříve je Ogden's Old Firewhisky přeložena velmi osobitým překladem jako Ogdenská starorežná. (Starorežná je tradiční lihovar z Prostějova.) Tento překlad se nám velmi líbí, odkazuje na domácí realie a celkově působí velmi příjemně. Překvapující však je, že o pár stránek dál je možné najít výraz už pouze výraz Ohnivá whisky, který je pak používán i nadále. Ogdenská starorežná se tak vyskytne v celé knize pouze jednou, což je rozhodně škoda.

7.3.2 Nosebleed nougat – *Нуга-носом-кровь* – *Krvácivé kokosky*

Nosebleen Nougat jsou sladkosti, prodávané v obchodě s žertovnými předměty. Jak již napovídá název, po jejich konzumaci dochází ke krvácení z nosu. Studenty hojně využívané před obávanými hodinami ve škole.

Jedná se o **chrématonymum**.

U všech názvů těchto cukrovinek byla použita aliterace, která byla v českém překladu zachována ve všech případech, v ruském na vyjímky (*Нуга-носом-кровь*) také.

Nosebleed – krvácení z nosu.

Nougat – nugát.

I když by bylo v obou jazycích velmi snadné, přeložit název této cukrovinky doslova, oba překladatelé se pokusili najít název vlastní. V ruském překladu vytvořením všehíkajícího kompozita Нуга-носом-кровь. Nebyla zachována aliterace, ale tento název pěkně kopíruje styl názvů výrobků.

V českém překladu bylo vyměněno slovo nugát za kokosky a o z důvodu zachování aliterace, což považujeme za správný postup, dodržující záměr originálu. Je trošku škoda, že českému čtenáři není zcela jasné, o jaký druh krvácení se jedná. Nedomníváme se však, že by to překladu nějak ubíralo na kvalitě.

7.3.3 *Filthy Mudblood – Грязнокровка – Mudlovská šmejdka*

Přezdívka filthy Mudblood je obzvláště kruté označení „nečistokrevného kouzelníka“. Někteří spolužáci tak uráží Hermionu, která má oba rodiče „nekouzelníky“.

Jedná se o **antroponymum**.

Filthy – špinavý, nečistý, hnusný.

Mudblood – je složenina slov *mud* = *blátivým, zkalený* a *blood* = *krev*.

Ruský překlad se držel spíše celkového významu slova, který byl přesně zachován. Výsledné slovo vzniklo ze dvou kmenů – *грязный* = *nečistý* a *кров* = *krev*.

V českém překladu došlo k volnému překladu. Překladatel se inspiroval slovem „mudla“ což je označení „nekouzelníka“. Tento „potterovský“ neologismus byl vytvořen již v prvním díle. Slovem *šmejdka* došlo potom ke kompenzaci slova *filthy*. Jako ekvivalentní překlad navrhuje *hnusná podvraťáčka*.

Oba překlady jsou velmi zdařilé, preferujeme ale český, který se nám zdá být víc hanlivý, což lépe kopíruje originál.

Jen pro zajímavost uvádíme, že ve slovenském překladu je tato hanlivá přezdívka přeložena jako Humusáčka.

7.3.4 *The Mirror of Erised – Зеркало Еиналеж – Zrcadlo z Erisedu*

Varianty ruského překladu:

- Národní překlad: Зеркало Джедан

Zrcadlo z Erisedu je název kouzelného zrcadla, ve kterém každý vidí sám sebe v situaci, kdy se mu plní jeho nejtajnější sny.

Toto **chrématonymum** je přesmyčka, která prozrazuje povahu tohoto kouzelného předmětu.

The Mirror of Erised – *The Mirror* = zrcadlo, *Erised* = pozpátku *desire* = *touha*, *přání*.

V ruském překladu byla přesmyčka odhalena a autorka přeložila takto:

desire = желание

Erised = Еиналеж

Zdá se nám, že *Еиналеж* nezní jako existující slovo (nebo slovo, které by existovat mohlo) a není přirozené. V překladu také zcela vymizela předložková vazba. Tyto dva důvody mají za následek, že čtenář přemýšlí nad významem slova a přesmyčka je pak velmi lehce odhalitelná. Domníváme se, že smyslem originálu bylo přesmyčku skrýt až do doby, než bude čtenáři odhalena pravá podstata výjevů v zrcadle a pak teprve si bystrý čtenář vše spojí.

Z tohoto důvodu upřednostňujeme lidový překlad, který se s touto lexikální jednotkou vyrovnal následovně:

Зеркало надежд = Зеркало Джедан

Použitím slova *надежда* v odpovídajícím pádě došlo k vytvoření slova, které zní tak přirozeně, že čtenář nemá důvod se nad ním pozastavit a přemýšlet, zdali se nejedná o

nějakou přesmyčku. Tento překlad tedy považujeme, v rámci možností cílového jazyka, za nejlepší možnou variantu. Nesrovnatelně lepší, než oficiální překlad M. Litvinové.

V českém překladu došlo pravděpodobně k jedné z překladatelských chyb. Zdá se, že překladatel přesmyčku vůbec neodhalil a *Erised* považoval za jakési místní jméno. Překlad „Zrcadlo z Erisedu“ je tedy chybný a postrádá skrytý význam, který tato lexikální jednotka nese v originále.

Námi navrhované překlady do českého jazyka:

Otázkou je, jestli zachovat předložkovou vazbu, aby se zpočátku zdálo, že přívlastek odkazuje k místnímu názvu, nebo ne. V případě zachování dochází ve slovanských jazycích ke změně pádu a odhalení přesmyčky je potom velmi komplikované a přesmyčka sama nepřesná. Oba ruské překlady se rozhodly zanedbat tuto významovou rovinu překladu, my se však domníváme, že pokud je to alespoň trošku možné, bylo by lepší ji zachovat. Proto navrhujeme překlad „Zrcadlo z města Bežut“. Tímto překladem došlo i k zachování přesmyčky ve správném pádě i k falešnému odkazu na název místa původu zrcadla.

7.4 Shrnutí ostatních vlastních jmen

Tato kapitola jasně ukazuje, že ruský překlad nespolehal na inskripci a transliteraci, jak tomu bylo v kapitolách předešlých, ale že se autoři k překladu chrématonym postavili velmi kreativně. Ve všech případech byly dodrženy literární prostředky – aliterace i přesmyčka, zachována byla i jazyková komika. Překlady ostatních vlastních jmen tedy překladatelé ukázali, že umí překládat tvořivě a hravě. Není nám proto zcela jasné, proč nebyl stejný postup zvolen i u antroponym. Na druhou stranu, ruští čtenáři nejlépe přijímají vlastní jména převedená pouze transkripcí a z toho pravděpodobně vycházel i ruský oficiální překlad.

V českém překladu můžeme vidět již tradičně největší zastoupení modulace a celkového přehodnocení. Přístupy k překladu byly v této kapitole jak v ruském, tak v českém jazyce, víceméně stejné. Zachování aliterace vyžadovalo změnu v méně podstatné části

slovního spojení. Oba překlady hodnotíme velmi kladně. Z důvodu chyby v českém překladu se nám zdá ruský zdařilejší.

ZÁVĚR

Tématem práce bylo porovnání českého a ruského překladu vlastních jmen v díle Harry Potter od britské autorky J. K. Rowlingové. Toto téma je mi velmi blízké a vychází z mých osobních zájmů. Tato kniha přímo přetéká neologismy, komickými a symbolickými vlastními jmény a lexikálními jednotkami s konotačním působením. Všechna tato slova vyžadují velkou kreativitu překladatele, protože pokud jsou přeložena doslovně, ztrácí tím svou atmosféru celé dílo. Překladatelům je ponechán obrovský prostor a bylo velmi zajímavé sledovat, jak ho který překladatel využil. Harry Potter může být brán jako překladatelský oříšek, nevyčerpatelná studnice inspirace pro začínající překladatele i kritiky překladů. Zajímavé je, že stále inspiruje k hledání a vytváření nových variant překladu.

Zajímavé na tomto tématu také je, že zatím není odborně zpracováno. V praktické části tedy nebylo možné čerpat z odborné literatury a ve všech našich tvrzeních a hodnoceních tedy vycházíme z vlastního studia textů a z materiálů dostupných na internetu. Na síti je možné najít bezpočet amatérských rozborů textů, které se však většinou zaměřují spíše na faktické chyby v překladech a to hlavně v ruském prostředí. Na internetu je také dostupný lexikon Harryho Pottera, který nám byl neocenitelným pomocníkem při hledání etymologického významu jmen.

Dříve než jsem začala psát samotnou bakalářskou práci, bylo nutné roztrždit již dříve nashromážděnou lexikální zásobu do skupin podle druhu. Poté jsem vybrala lexikální jednotky, které mi připadaly zajímavé. Buď se jednalo o neologismus, na kterém jsem chtěla ukázat, jak se podobná slova překládají, nebo se mi líbil jeden z překladů. Našla jsem i lexikální jednotky, na kterých bylo možné ukázat, jak snadno může dojít k překladatelské chybě a co to v textu způsobí.

V první části jsem shrnula lexikální jednotky jako celek a rozdělila jsem je do skupin podle překladových transformací, které byly při jejich převodu použity. Z takového shrnutí je možné soudit, které transformace byly ve kterém překladu zastoupeny více, které méně a proč.

Ve druhé části každé kapitoly jsem se potom věnovala hlubšímu rozboru vybraných lexikálních jednotek. Nejdříve jsem se zabývala etymologií slova a na základě získaných informací jsem se potom snažila objasnit, jak vznikly jednotlivé překlady a posoudit jejich vhodnost.

Po zpracování celé práce jsme došli k následujícím závěrům: Oba dva překlady se snažily najít hranici mezi využitím transkripce a překladu (v případě překladu do českého jazyka se jedná o převod a naturalizaci) tak, aby usnadnili čtení zahraniční literatury dětským čtenářům, ale zároveň dodrželi lokaci i atmosféru originálu. Čeští překladatelé se vydali cestou přeložení všech lexikálních jednotek, u kterých to bylo vhodné a možné. Tím vnesli českému překladu osobitou tvář se specifickým laděním, ve kterém byla velmi kreativně přeložena komika výchozího textu. Ruští překladatelé spíše upřednostnili originální znění lexikálních jednotek, a to obzvláště u antroponym a toponym, což někdy způsobilo ztrátu jazykové komiky. Podrobněji se shrnutí překladatelských postupů věnujeme v závěru každé kapitoly.

Pro mě osobně byla práce s tímto tématem velmi přínosná a to proto, že jsem si uvědomila, jak náročná je práce překladatele a jak dalece překladatel ovlivňuje finální podobu díla v cílovém jazyce. Překladatel se musí smířit s tím, že ve spoustě případů neexistuje jediné správné řešení a pro vypořádání se s těmito situacemi je zapotřebí velikého literárního citu a uměleckého nadání.

РЕЗЮМЕ

Настоящая работа посвящена сравнению переводов имен собственных в книгах Дж. К. Роулинг «Гарри Поттер». Очевидно, что охватить все собственные имена, появляющиеся в восьми томах романа, невозможно, поэтому мы стремились проанализировать наиболее интересные из них. Данную тему я выбрала потому, что очень интересуюсь литературой. С тех пор, как я начала изучать русский язык и серьезно задумалась о профессии переводчика, в книгах я слежу не только за сюжетом, но и за качеством работы переводчика. Впервые с переводом книг «Гарри Поттер» я встретилась на стажировке в Великобритании на уроках художественного перевода. Меня буквально поразило количество неологизмов и совершенно оригинальных собственных имен, которые очень сильно воздействуют на читателя. Если переводчик не способен их творчески перевести, книга теряет свои качества. Разумеется, собственные имена в ней играют незаменимую роль. Они носители языковой комичности, которая в этой книге чрезвычайно ярка.

По мере знакомства с данным произведением, мой интерес к Гарри Поттеру возрастал. Читая и сравнивая все тома романа, я выписывала собственные имена и другие интересно переведенные слова - так возникла лексическая база настоящей работы. В ходе этой работы я заметила яркие способы перевода некоторых имен и то, как различия в переводе отражаются на тексте в общем. Таким образом, абсолютно очевидно, что перевод каждой отдельно взятой лексической единицы чрезвычайно важен для целостного восприятия произведения.

Еще одним импульсом для изучения переводов данной книги послужила информация из сети Интернет о том, что русский перевод читатели считают весьма некачественным и он является мишенью критики. Чешский перевод также вызывает волну эмоций, однако весьма положительных. Вообще чешские читатели считают перевод братьев Медковых гениальным. Очень часто можно встретить с взглядом, что именно чешский перевод «Гарри Поттера» это причина, почему эта книга так популярна в Чехии не только среди детей. Эти диаметрально различно оцененные переводы я стремилась сравнить и найти главные различия.

Наша работа состоит из семи глав, в общем всю работу можно разделить на две части - теоретическую и практическую. В теоретической части мы занимались общей теорией перевода, в которую входят следующие темы: вопрос эквиваленции, процесс перевода и переводческие трансформации. Обозначены некоторые специфические проблемы перевода, которые связаны с избранной нами темой. Между ними находятся: перевод собственных имен и неологизмов, перевод комических аспектов собственных имен, перевод сказок, перевод безэквивалентной лексики и другие.

В конце теоретической части мы объясняем понятия, с которыми мы встретились в практической части.

Сама практическая часть содержит три основные главы. Первая глава посвящена именам собственным, которые обозначают лица (антропонимам). Сначала мы разделяем большее количество антропонимов на группы согласно трансформациям, которыми пользовался переводчик при их переводе.

Далее мы анализируем перевод следующих лексических единиц более подробно: Альбус Дамблдор, Лорд Волян-де-Морт, Годрик Гриффиндор, Пенелопа Пуффендуй, Кандида Когтевран, Салазар Слизерин, Аластор «Грозный Глаз» Грюм, Полумна «Полоумная» Лавгуд и Северус Снегг.

Мы уделяем внимание не только переводам, но также этимологии для более глубокого понимания, почему возник тот или иной перевод. Кроме того, мы приводим и варианты альтернативных переводов, если они имеются, например, перевод М. Спивак или варианты народных переводов.

На основе полученной информации мы пришли к заключению, что русские переводчики пользовались прежде всего транскрипцией или транслитерацией, в то время как в чешском переводе намного чаще появляется целостное переосмысление.

Переводчики братья Павел и Владимир Медковы полагали произведение «Гарри Поттер» книгой для детских читателей и поэтому стремились найти чешский

эквивалент для всех имен, которые несли какое-то значение. Таким образом, у детей, не владеющих английским языком, не возникает проблем с ассоциированием персонажей и чтением самой книги.

В русском переводе осталось большинство имен в оригинале и это, по нашему мнению, детским читателям мешает. С другой стороны, народные переводы выдвигают на первое место транскрибирование, а те лексические единицы, которые были переведены другим способом, нежели транскрипцией и транслитерацией, вызывают волны несогласия. Кажется, что переводчики стремились подчиниться вкусу большей массы читателей и подавили свои творческие стремления.

Вторым доводом может быть то, что они стремились найти оптимальную границу между количеством переведенных и непереваденных имен. После перевода всех имен, текст мог бы казаться оригиналом, а не переводом. Кроме того, тот же самый подход выбрали чешские переводчики, только количество переведенных имен намного выше.

Следующая глава практической части называется «Топонимы». Это собственные имена, которые обозначают места, улицы, города, страны и т.д. Как в предыдущей части, мы прежде всего рассортировали слова в группы согласно трансформациям, которыми пользовались переводчики при их переводе. Потом мы детально рассмотрели перевод следующих собственных имен: Хогвартс, Шармбатонская академия волшебства, Дурмстранг и Хогсמיד.

Из полученной информации можно судить, что переводчики на русской язык опять отдали свое предпочтение транскрипции и транслитерации. Но в данном случае мы вынуждены с этим подходом согласиться. Целью перевода не является вызвать у читателя мнение, что эта история может происходить в любом месте мира. Локация книги с первого момента является ясно ограниченной, и тем, что топонимы остались в оригинале, переводчики сохранили фон Великобритании. Чешский переводчик опять придерживается подхода, что все лексические единицы, имеющие какое-либо значение, должны быть переведены. И лично нам такой подход ближе.

После топонимов следует глава, посвященная остальным собственным именам. Этими лексическими единицами мы занимались из-за их интересного перевода или, в одном случае также, переводческой ошибки. Так, в предыдущих главах, мы сначала раз рассортировали все слова по группам согласно использованной при их переводе трансформации. Мы выбрали следующие лексические единицы: алкогольный напиток Огненное виски Огдена, сладости студентов Хогвартса названные Нуга-носом-кровь, оскорбительную кличку Грязнокровка и волшебное зеркало названное Зеркало Еиналеж.

Следующее разделение по группам дало неожиданные выводы. В этой группе слов русские переводчики полностью употребили свой переводческий талант и очень метко перевели множество неологизмов. Данная группа слов не стоит обычно в центре внимания (как, например, главные персонажи) и так переводчики не были вынуждены подчиняться давлению читателей.

Также в чешском переводе были ко всем новым словам найдены чешские эквиваленты. Однако надо подчеркнуть, что в этой группе слов имела место большая переводческая ошибка, а именно в лексической единице «Зеркало Еиналеж», где чешский переводчик не обнаружил анаграмму, и таким способом была потеряна часть сюжета. Из этой ошибки можно извлечь урок, что как говорит Й. Левый (1998), недостаточно читать текст оригинала только как обычный читатель, необходимо более тщательное прочтение, чтобы избежать таких ошибок.

В целом можно сказать, что оба перевода нам понравились и мы в них нашли большую инспирацию для собственной переводческой деятельности. Однако русский перевод имеет, по нашему мнению, один основной недостаток. С четвертого тома переводы являются сочинением группы авторов, которые, очевидно, сотрудничали не очень тесно, что отразилось на тексте перевода.

Работа над данной статьей была для нас весьма хорошим и приятным опытом. Хотя, как уже было отмечено в начале, тема Гарри Поттера настолько новая, что пока еще не существует никаких официальных публикаций на эту тему. Большинство информации мы черпали из собственного опыта или из сети

Интернета. Мы полагаем очень интересным тот факт, что большое количество молодых людей в свое свободное время занимается критикой перевода данной книги. На сайтах фанатов можно найти подробные анализы каждой главы книг, в которых рассматривается каждое отдельное предложение и, конечно, ищутся ошибки. Это можно считать свидетельством того, насколько сильным вдохновением этот текст может являться и сколько вариантов его перевода можно придумать.

Работая над данной статьей я узнала, насколько переводчику необходим творческий талант и в какой мере можно посредством перевода повлиять на судьбу текста. Станет ли он таким же известным, как текст оригинала, или будет отвергнут читателями. Тем, что мы стремились понять, как возникли отдельные переводы, я обнаружила методы, которыми можно пользоваться при поиске лучшего перевода. Я надеюсь, что в будущем мне повезет использовать данные подходы в практике.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- HRDLIČKA M.: Překladatelské miniatury, Praha, 1995. ISBN: 80-7066-987-X
- HRDLIČKA M.: Translatologický slovník, Praha – Bratislava, 1998. ISBN:80-902208-9-4
- KNITTLOVÁ D. a kol.: Překlad a překládání, Olomouc, 2010. ISBN: 978-80-244-2428-6
- KNITTLOVÁ D.: Teorie překladu, Olomouc, 1995. ISBN 80-7067-459-8
- KUFNEROVÁ Z.: Překládání a čeština, Jinočany, 1994. ISBN: 80-85787-14-8
- LEVÝ J.: Umění překladu, Praha, 1998. ISBN: 80-237-3539-X.
- LOTKO E.: Slovník lingvistických termínů pro filology, Olomouc, 1999. ISBN: 80-7067-965-4
- MAN O.: Otázky ekvivalence v odborném překladu. In: Preklad spoločenskovedných textov, Bratislava, 1978, str. 51-60.
- ROWLING J. K.: Harry Potter and the Deathly Hallows, London, 2000. ISBN: 0-545-01022-5
- ROWLING J. K.: Harry Potter and the Goblet of Fire, London, 2000. ISBN: 0-7475-4624-X
- ROWLING J. K.: Harry Potter and the Half-Blood Prince, London, 2005. ISBN: 0-7475-9108-8
- ROWLING J. K.: Harry Potter and the Chamber of Secrets, London, 1998. ISBN: 0-7475-3849-2
- ROWLING J. K.: Harry Potter and the Order of the Phoenix, London, 2003. ISBN: 0-7475-5100-6
- ROWLING J. K.: Harry Potter and the Philosopher's Stone, London, 1997. ISBN: 0-7475-3269-9
- ROWLING J. K.: Harry Potter and the Prisoner of Azkaban, London, 1999. ISBN: 0-7475-4215-5
- ROWLINGOVÁ J. K.: Harry Potter a Fénixův řád, Praha, 2004. ISBN: 80-00-01294-4
- ROWLINGOVÁ J. K.: Harry Potter a Kámen mudrců, Praha, 2000. ISBN: 80-00-01161-1
- ROWLINGOVÁ J. K.: Harry Potter a Ohnivý pohár, Praha, 2003. ISBN: 978-80-00-01253-7

- ROWLINGOVÁ J. K.: Harry Potter a princ dvojí Krve, Praha, 2005. ISBN: 978-80-00-01819-5
- ROWLINGOVÁ J. K.: Harry Potter a relikvie smrti, Praha, 2008. ISBN: 978-80-00-02122-5
- ROWLINGOVÁ J. K.: Harry Potter a Tajemná komnata, Praha, 2002. ISBN: 978-80-00-02781-4
- ROWLINGOVÁ J. K.: Harry Potter a vězeň z Azkabanu, Praha, 2006. ISBN: 978-80-00-01819-5
- VÁCLAVÍKOVÁ E.: Translation of Proper Nouns and Neologisms in Harry Potter, B.A. Major Thesis, MU, 2006
- VILIKOVSKÝ J.: Překlad jako tvorba, Praha, 2002. ISBN: 80-237-3670-1
- VYSLOUŽILOVÁ E. a kol.: Cvičebnice překladu pro rusisty I, Olomouc, 2002. ISBN: 80-224-0411-7
- ŽVÁČEK, D.: Kapitoly z teorie překladu 1, Olomouc, 1995. ISBN: 80-7067-489-X
- ГАРБОВСКИЙ Н. К.: Теория Превода, Москва, 2004. ISBN: 5-211-04802-4

INTERNETOVÉ ZDROJE

1. "What's in a Name?", resource for Harry Potter name etymology. [cit. 2011-01-04]. Dostupné na <http://www.theninemuses.net/hp/4.html>
2. Harry Potter in translation. [cit. 2011-10-03]. Dostupné na http://en.wikipedia.org/wiki/Harry_Potter_in_translation
3. Chat s osobností: Pavel Medek [cit. 2011-04-04]. Dostupné na <http://vipchat.novinky.cz/archiv/00103-pavel-medek,-prekladatel.html>
4. Pavel Medek, překladatel Harry Pottera, Červeného trpaslíka a Kojaka [cit. 2011-02-04]. Dostupné na <http://tinyurl.com/5uwrc4s>
5. Pavel Medek: Chybám se vyhnout nedá [cit. 2011-02-04]. Dostupné na <http://abc.blesk.cz/clanek/casopis-abc/7908/pavel-medek-chybam-se-vyhnout-neda.html>
6. Places in Harry Potter [cit. 2011-13-03]. Dostupné na http://en.wikipedia.org/wiki/Places_in_Harry_Potter
7. Překladatel Pavel Medek pro PotterHarry.net [cit. 2011-02-04] Dostupné na <http://www.potterharry.net/view.php?cislocclanku=2007031401>
8. Překladatel Vladimír Medek: Nejraději mám Ufňukanou Uršulu. [cit. 2011-12-03]. Dostupné na <http://tinyurl.com/6fjh4dx>
9. Seznam žáků [cit. 2011-17-03]. Dostupné na <http://potter.fantasycz.net/?k=./chars/students>
10. STANĚK V.: Okazionalismy v současné české literatuře [cit. 2011-11-03]. Dostupné na <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7672>
11. Uvolněte se, prosím: Pavel Medek [cit. 2011-04-04]. Dostupné na <http://tinyurl.com/6fmv6z8>
12. VAŇORNÝ O.: Slovo o překládání [cit. 2011-11-03]. Dostupné na <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=321>
13. Vyhledávač přesmyček [cit. 2011-13-03]. Dostupné na <http://anagrammer.org/>
15. Локации мира Гарри Поттера [cit. 2011-13-03]. Dostupné na <http://tinyurl.com/6aluwta>
16. Народный перевод Гарри Поттер [cit. 2011-01-04]. Dostupné na <http://www.yarik.com/hp/books.shtml>

17. О русском переводе Гарри Поттера [cit. 2011-19-03]. Dostupné na http://www.slowo.ru/stat5_7.html
18. Правда о русском переводе Гарри Потера [cit. 2011-06-03]. Dostupné na <http://tolmachi.by.ru/index.html>
19. Проект Гарри Поттер/Вниманию участников/Перевод. [cit. 2011-10-03]. Dostupné na <http://tinyurl.com/633aku2>
20. Серия романов о Гарри Поттере: Переводы [cit. 2011-21-03]. Dostupné na <http://tinyurl.com/5wxn8fn>

ANOTACE

Příjmení a jméno autora: Kateřina Fröhlichová

Název katedry a fakulty: Katedra slavistiky, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Název bakalářské práce: Analýza překladu vlastních jmen románu J. K. Rowlingové Harry Potter do češtiny a ruštiny

Rok obhajoby: 2011

Počet znaků: 91 995

Počet příloh: 1

Počet titulů použité literatury: 27 (+ 20 internetových zdrojů)

Klíčová slova: teorie překladu, vlastní jména, umělecký překlad, překladatelské transformace, překlad vlastních jmen, překlad neologismů, překlad bezekvivalntní lexiky, Harry Potter, porovnání překladu.

Charakteristika: Cílem této bakalářské práce je porovnat český a ruský překlad knih J. K. Rowlingové Harry Potter. Práce je rozdělena do dvou částí. V teoretické části se zabývá teorií uměleckého překladu a některými specifickými prvky jako je překlad pohádek, překlad vlastních jmen, překlad neologismů apod. Ve druhé, praktické části se věnujeme porovnání českého a ruského překladu vlastních jmen. Vybrané lexikální jednotky jsou rozebrány hlouběji.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1:

Tabulka překladatelů nakladatelství «Росмэн»: (Rosman Publishing)

Гарри Поттер и Философский камень	И. Оранский
Гарри Поттер и Тайная комната	Марина Литвинова
Гарри Поттер и Узник Азкабана	Марина Литвинова
Гарри Поттер и Кубок огня	Марина Литвинова, А. Лях, М. Межуев, Елена Саломатина (под ред. М. Литвиновой) Перевод стихов — А. Лях
Гарри Поттер и Орден Феникса	Владимир Бабков, Виктор Голышев, Леонид Мотылев
Гарри Поттер и Принц-полукровка	Майя Лахути, Сергей Ильин
Гарри Поттер и Дары Смерти	Майя Лахути, Сергей Ильин, М. Сокольская

Příloha č. 2:

Tabulka překladatelů nakladatelství Albatros:

Harry Potter a Kámen mudrců	Vladimír Medek
Harry Potter a Tajemná komnata	Vladimír Medek
Harry Potter a vězeň z Azkabanu	Pavel Medek
Harry Potter a Ohnivý pohár	Vladimír Medek
Harry Potter a Fénixův Řád	Pavel Medek
Harry Potter a princ dvojí krve	Pavel Medek
Harry Potter a Relikvie smrti	Pavel Medek